Бухы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-һээ гараһа | № 295 (17418) | 1986 оной декабриин 24, среда | Сэн 3 мүн.

Жэлэйнгээ түсэбүүдые амжалтатайгаар бэелүүлэе!

Үсэгэлдэр

УРМА БАЯРТАЙ МЭДЭЭСЭЛ

Түрэл предприятиингаа байгуулагдаһаар 40 жэлэй алдарта ойе амжалта түгэс ажалаараа угтаһан Ленинскэ комсомолой нэрэмжэтэ нарин сэмбын комбинадай коллектив ажалай үшөө нэгэ илалта туйлаба. Комбинадай коллектив теэзрнэ продукци үйлэдбэрилхэ, нооһо угааха байгша оной түсэбтэ даабаринуудые дүүргэһэн тухайгаа үсэгэлдэр урма баяртайгаар мэдүүлбэ.

Эндэ байгша оной түсэбые болзорһоонь урид дүүргэһэн хүдэлмэрилэгшэд үдэр бүри олошорно. Үсэгэлдэрэй байдалаар предприятиин 600 хүдэлмэрилэгшэ, 54 бригада, тэрэ тоодо илгалгын үйлэдбэриин бригаданууд жэлэй түсэбые, абаһан социалис уялгануудаа дүүргээд байнхай.

Альбина Петровна Ильинагай хүтэлбэрилдэг нооһо илгагшадай бригадые комбинадай захиргаан онсо тэмдэглэнэ. Энэ түрүү бригадын коллектив байгша оной түсэбые октябриин 2-то дүүргэжэ, мүнөө тэдэнэй ажалай календарь дээрэ ерэхэ жэлэй хабарай үдэрнүүд һубарилдана. Ажалай бүтээсын, үйлэдбэрилэн гаргадаг продукциин шанарай талаар бригадын коллектив комбинат дотороо эгээл эрхим дүнгүүдые туйлана.

Т. М. Шолоновагай гаргаһан Агууехэ Октябриин 70 жэлэй ой болотор арбан хоердохи табан жэлэй түрүүшын хоер жэлэй даабарие сүм дүүргэхэ гэһэн үүсхэлые предприятиин коллектив дэмжэжэ, социалис мүрысөө үргэн дэлисэтэйгээр дэлгэрүүлэн, шэнэ амжалтануудые туйлаха зорилготой ажаллана.

А. ДАШИДОНДОКОВ.

Оёдолой үйлэдбэриин «Туяана» нэгэдэлэй Гусиноозерскдохи филиалда байгша оной даабарие болзорһоонь урид дүүргэһэн хүдэлмэрилэгшэд үдэр бүри олошорно. Мүнөө дээрээ предприятиин 80 гаран оёдолшон ерэхэ жэлэй түсэбөөр хүдэлжэ байнхай.

ЕРЭХЭ ЖЭЛЭЙ ТООСООГООР

А. В. Хилаловагай хүтэлбэрилдэг сёдолшодой бригада коллектив дотороо түрүүлэн, жэлэй түсэб болзорһоонь урид дүүргэһэн байха юм. Тэдэнэрэй ажалай амжалтые тэмдэглэн, предприятиин захиргаан гоёор шэмэглэгдэһэн шэнэ жэлэй елко түрүү бригадынхидта барюулаа.

— Тус бригадын гэшүүд хүнжэл оедог юм. Предприятиин коллективүүдэй дунда дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ тэдэнэр саг үргэлжэ эрхимлэнэ. Тиигэжэ «КПСС-эй XXVII съездын нэрэмжэтэ бригада» гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртөө һэн. Коммунис ажалай энэ бригадада дүршэл шадабаритайшье, залуушье хүдэлмэрилэгшэд хүдэлдэг. Ажалай, технологическа, үйлэдбэриин журам хазагайруулха ушарнууд үзэгдэхэеэ болинхой. Эндэ бригадирай габьяа ехэ. Асия Валиевна байгша ондо 1-дэхи классай мастер болоо,— гэжэ филиалай ахамад инженер Г. А. Мартынова хөөрэнэ.

Д. АМОГОЛОНОВ.

АЖАЛЫНЬ УРАГШАТАЙ

Түнхэнэй районой оньһожоруулагдамал ойн ажахын коллектив арбан хоёрдохи табан жэлэй түрүүшын жэлэй эхинһээ түсэбтэ даабаринуудаа, абаһан социалис уялгануудаа урагшатай дүүргэнэ.

Энэ хугасаа соо ажахын хүдэлмэришэд 12 мянган кубометр модо отолбо. Продукци худалдаха даабарие 101,5 процент, ажалай бүтээсын талаар 106,2 процент, сэбэр олзо оршо абаха түсэб 101,5 процент дүүргэгдэнхэй.

1986 оной гурбадахи кварталай дүнгүүдые хаража үзөөд, КПСС-эй обкомой бюро, Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Совет, профсоюзуудай совет болон ВЛКСМ-эй обком оньһожоруулагдамал ажахын коллективые социалис мүрысөөндэ илажа гараһанда тоолоод, дамжуулгын Улаан туг барюулаа. Мүн Буряадай АССР-эй Ойн ажахын министерствын, болон һалбариин профсоюзай обкомой президиум манай коллективтэ Буряадай АССР-эй ой модоной ажахын министерствын дамжуулгын Улаан туг Хүндэлэлэй грамотатайгаар, мүнгэн шантайгаар барюулаа һэн.

Туйлаһан энэ амжалтада манай ажахын хүдэлмэришэн бүхэн хубитаяа оруулаа. Коллективэймнай гэшүүд хүдэлмэридөө тон харюусалгатайгаар хандажа үндэр дүнгүүдые туйлаа. Ажахымнай бүридэлдэ 4 лесничестэ ородог юм. Маанадта бүхыдөө 1 миллион 30 мянган гектар даалгагданхай. Энэ газарта оршодог баялигые хамгаална гээшэбди. Жэл бүхэндэ бидэнэр модо шэнгэрүүлэн отолнобди. Залуу модо һөөгүүдые һуулгаха, түймэрһөө һэргылхэ зуруудуудые хахагнабди. Энэ жэлдэ 150 гектар газарта нарһан һуулгагдаа. Модо һуулгахын тула бидэ Аршаанай болон Зун-Моринной лесничествэнүүдэй 2,5 гектарта питомник эмхидхэжэ, тэндэ хоер миллион һөөгүүдые ургуулнабди. Тэдэнэй олонхинь нарһан болоно. Район дотороо 600 һөөгүүдые һуулгаад, үлэһыень республикын ойн ажахынуудта үгэнэбди. Бүхыдөө 1965 онһоо хойшо манай ажахы 4,5 мянган гектарта модо һуулгаа.

Аршаанай лесничествын леснигүүд В. Никитина, А. Чернегова, И. Котовщиков, Зун-Моринной лесничествын В. Ермакова, А. Бачина гэгшэд мүнөө туйлаһан амжалтада нилээд хубитаяа оруулаа. Мүн манай ажахын хүдэлмэришэн В. А. Титов, модо зөөдэг автомашинын жолоошон А. Д. Саватеев гэгшэд һара бүхэнэйнгээ түсэбүүдые болзорһоонь урид дүүргэнэ.

М. КОЖЕВИН,
оньһожоруулагдамал ойн ажахын ахамад лесничи.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумдэ

Уран зурагай искусствын талаар габьяатай байһанайнь түлөө түрэһөөр 70 наһа гүйсэһэнтэйнь дашарамдуулан, уран зурааша-живописец, СССР-эй Уран зураашадай холбооной гэшүүн, Буряадай АССР-эй искусствын габьята ажал ябуулагша Буда Сергеевич **Сздыковые** Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиум **Хүндэлэлэй грамотаар** шагнаба.

* * *

Олон жэлэй туршада һайнаар ажаллаһанайнь, коллективэйнгээ ниитын ажалда эдэбхитэйгээр хабаадалсаһанайнь түлөө Улаан-Үдын нарин сэмбын комбинадай түүхэй эдэй цехэй начальник Нина Васильевна **Ключеревае** Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиум **Хүндэлэлэй грамотаар** шагнаба.

ИИМЭЛ БАЙХА ЁҺОТОЙ

Репортаж

Ямаршье ажахын МТМ-эйн хашаа соо ороходо мүнөө урдынхиһаа тад ондоо байдал үзэгдэдэг. Бүхы оньһон хэрэгсэлнүүдынь эмхитэй зохидоор жэрытэр табяатай байха. Урдынхидал эндэ тэндэ обоо хүбөө түмэр түдэгын, эбдэрһэн юумэнүүдэй ялиилдажа хэбтэхэнь харагдахагүй.

Тиимэшье байнгүй яахаб даа. Хүдөө ажахыда хүсэтэ техникын улам олоор үгтэдэг болохо бүринь тэдэниие нарин нягтаар ашаглаха хэрэгтэй ха юм. Гадна мүнөө машина, тракторнуудые тусхай ГОСТ-ын гуримай ёһоор хадагалха, техническэ харууһа хэхэ, заһабарилха эрилтэ шангаар табигдана. Энэ талаар ажахынуудай хоорондо жэл бүри конкурс үнгэргэгдэжэ, эрхимлэгшэдынь урмашуулагдана.

Һаяхан Хяагтын районой «Дружба» колхозой техникэеэ табидаг, хадагалдаг хашаа соогуурнь ябажа харахадаа урмашахаар байба. Элдэб түхэлэй тракторнууд, таряа хуряалгын, силосэй комбайнууд, сеялкэнүүд, мүн культиватор, плуг, борной, гэхэ мэтэ элдэб томо, жэжэшье техникэ хуу амяарагдан жэрытэр табигданхай харагдана. Заһабарилагдаһан техникэнь шэнээр шэрдэгдэнхэй, резинэ мөөрнүүдынь сайбар үнгөөр будагдаһан, модон тулганууд дээрэ дүндылэгдэнхэй, юрэл заводһоо һая гараһан шэнги шэнэхэн үнгэнүүдээрээ ялалзан байха юм. Ямар бригадын, ямар номерой машинаб гэжэ аржытар бэшээтэй.

— Бидэ эдээнээ нэгэ газарта суглуулжа хадагалха ехэ хашаа-байра түхеэрээд, тусхай харюусалгатай хүнүүдые табяазомди. Тэдэнэр эндэ асарагдаһан бүхы машинануудые илгажа, түхэл түхэлөөрнь нарин заабариин ёһоор хадагалалгада табидаг, заһабарилдаг, шэнэ ерэһэн техникые хабсаргадаг юм,— гэжэ ажахын ахамад инженер В. Ш. Батомункуев хөөрэнэ.

— Манай звено оройдоол 3 хүнһөө бүридэнэ. Намтай сугтаа дүршэл ехэтэй механизаторнууд Николай Иванович Кожевников, Петр Федорович Вильский гэгшэд саг үргэлжэ хүдэлдэг. Ерэхэ хабарай тарилгада хэрэглэгдэхэ бүхы техникые заһабарилжа хуу бэлэн болгообди. Жэшээнь, сеялкэнүүдые бүри зундаа заһабарилаа һэмди. Тиихэдэ хүрьһэ элдүүрилгын машинануудые октябрь, ноябрь соо бэлэн болгожо гаргаабди. Иигээд бүри һаяар таряа хуряалгын комбайнуудые деподо оруулжа, заһабарилгыень эхилхэмнай,— гэжэ механик М. А. Завьялов хэлэнэ.

— Тракторнуудтнай хэр заһабарилагдажа байнаб?—гэжэ ахамад инженер В. Ш. Батомункуевһаа асуухада, тэрэ иигэжэ харюусана:

— Энэ талаар манда тиимэ ехэ һайрхажархиха юумэн үгышэг даа. Тусхай һайн түхеэрэлгэтэй өөһэдын мастерскойгүй дээрэһээ К-700, Т-150, мүн ДТ 75 түхэлэй тракторнуудаа Тарбагатайн, Шэнэ-Бэрээнэй заводуудта, мүн районойнгоо заһабарилгын-техническэ предприятида абаашажа заһабарилдагбди. Орёо нарин, хүсэ ехэтэй тракторнуудай улам олон боложо байхада, тэдэниие зүбөөр, бүтээсэ ехэтэйгээр ашаглахын тула заводто дүтэрхы эрхэ байдалда капитальнаар бэлдэхэдэ таатай гэжэ һанагдана. Бидэ өөһэдтөө гол түлэб МТЗ түхэлэй тракторнуудые заһабарилнабди. Мүн бүхы тракторнуудай бага зэргын заһабарие, техническэ харууһые баһал байра дээрээ хэнэбди,— гэнэ.

Тэрэниие зүб гэхээр байна. Хэдэн жэлэй саана баригдаһан эндэхи мастерскойнь хуушараа, орео нарин техникые һайнаар заһабарилгын мүнөө үеын эрилтэдэ харюусажа шадахаяа болёо бшуу.

Тиигэбэшье эндэ бага зэргын заһабарилга хэхэ бүхы хэрэгтэй юумэн бии байна. Мөөртэ тракторнуудай бүхы узелнуудые заһабарилха цехүүд, дүршэлтэй мэргэжэлтэдшье баһал бии. Жэшээнь, үнинэй механизатор Иван Васильевич Воробьев түлишын аппаратуранuудые заһабарилгада олон жэлдэ хүдэлжэ, нилээд дүршэлтэй болонхой. Электротүхеэрэлгэнүүдые заһабарилдаг Бато-Сүхэ Тугулдуроз эхээндээ баһал шадабаритай боложо байһан хүбүүн.

Манай ябахада мастерской соо хүн үсөөхэн харагдаба. Эндэ бригада гү, али механизатор бүхэниинь өөр өөрынгөө трактор заһабарилдаг юм. Тиимэһээ тусхай графигай ёһоор бригаданууд ээлжээгээр эндэ тракторнуудаа оруулна. Хоергурбан хүн хамһаад нэгэ трактор задалжа, деталь, частьнуудыень угаагаад, заһабарилжа эхилдэг. Мүнөө эндэ М. Ц. Намсараевай хүтэлбэрилдэг 4-дэхи бригадынхид заһабарилга хэжэ байнхай.

— Һэлгээд табиха запасной зарим шэнэ хэрэгсэлнүүдэй дуталдажа, заһабарилгадамнай бага зэргэ һаад ушаруулаашье һаань, мөөртэ тракторнуудаа саг соонь бэлэн болгохо ёһотойбди. Мүн Тарбагатайн, Шэнэ-Бэрээнэй заводууд эльгээһэн тракторнуудыемнай саг соонь заһабарилжа үгэхэ бээз гэжэ найданабди,— гээд ахамад инженер хэлэнэ.

«Дружба» колхозойхид ямаршье жэлдэ хабарай тарилга гү, али ургаса хуряалга гэхэ мэтын гол хүдэлмэринүүдтэ эрхимээр бэлдэжэ, богони болзор соо, һайн шанартайгаар үнгэргэдэг гэжэ үнинэй суутай юм.

М. НАМЖИЛОВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Хүдөө ажахын машинануудые заһабарилдаг механизаторнууд (зүүн гарһаа) М. А. Завьялов, П. Ф. Вильский, Н. И. Кожевников.
Авторай фото.

Шалгалта юу харуулааб?

ЯАРАЛТАЙ ХЭМЖЭЭ АБАХААР БОЛОО

Буга һара гаража, бурьялма хүйтэнэй хаһа одоолшье ерэбэ. Үдэр эгээл богони болоод, малшадта тон туха сүлөөгүй хүдэлхэ саг оронхой. Тиимэһээ декабрь, январь һара малай үбэлжэлгын эгээл харюусалгатай, бэрхэтэйшье хаһа гэжэ тоологдодогынь гайхалгүй.

Фермэ, гүүртэ, отара бүхэнэй үбэлжэлгэдэ хэр һайнаар бэлдэжэ, ямараар үнгэргэжэ байһаниинь энэл үедэ тобойсо харагдаха байна. Илангаяа энэ барагдахаяа байгша жэлдэ бүхы республика соо үнеэн бүриһөө 2000 килограммһаа доошо бэшэ һү һаажа, гүрэндэ, мяха худалдаха байгша оной, мүн ерэхэ жэлэй 1 кварталай түсэб дүүргэхын тула малаа һайнаар түлжүүлхэ, шахан таргалуулха, тэдэнэйнгээ шэгнүүрые һайса дээшэлүүлхэ, хонидой түл абалгые эрхимээр угтаха гэхэ мэтэ тон дайшалхы зорилгонуудые малшад мүнөө бэелүүлжэ байна.

Түнхэнэй районой «Восточные Саяны» колхозой малай үбэлжөөнүүдтэ ябажа хараха, шалгахада, эгээл тиимэ эрхим ажалай, үндэр эрмэлзэлэй охин, эршэмтэй мүрысөөнэй сохисо мэдэгдэнэгүй.

Хэдэн жэшээ дурдая. Тус колхоз олон жэлэй туршада гахайнуудые үсхэбэрилжэ, гүрэндэ гахайн мяха тушаадаг юм. Гэбэшье урдахи жэлнүүдтэ эндэхид жэл бүри оройдоол 40—50 центнер мяха гүрэндэ тушаадаг байгаа. Байгша ондо гахайнь фермэ түсэбэй ёһоор 300 центнер мяха тушааха байһан аад, мүнөө 253 центнер тушаанхай. Ондоогоор хэлэбэл, түсэбөө дүүргээгүйшье һаа, гахайн мяха үйлэдбэрилгые колхоз нилээд дээшэлүүлээ гэжэ тэмдэглэхээр.

Гэхэтэй хамта мүнөө үбэлжэлгын үедэ эндэ гахайшадай ажал һайнаар эмхидхэгдэнэ, социалис мүрысөөн аша үрэтэйгөөр дэлгэрүүлэгдэнэ гэхын аргагүй. Фермэ дээрэ табан хүн ажалладаг. Тэдэнэй ажал оньһожоруулагдаагүй, хүнүүдэй гараар лэ гол хүдэлмэри хэгдэнэ. 535 гахайн байдаг байра соонь амилха аргагүй эхюун аммиагай үнэртэй.

— Үдэшэлэн гэртээ ошоод, бүхэли һүниндөө ханяажа зобонобди. Иимэ байра соо хүдэлхэнь хүндэл байна,— гэжэ гахайшад хэлэнэ.

Байрын нэгэ хахад соонь һаяхана сэбэр агаар оруулха вентиляци хэхэдэнь, досоонь бараг болоһон шэнги. Теэд нүгөө хахадтань баһа тиимэ юумэ хэжэрхёо һаа, бага сага агаар хүнгэн болохо һэн. Урданиинь эндэ тиимэ вентиляци яһала хэгдэнхэй байһан юм. Эбдэрхэдэнь, тэрэнээ заһангүй хаяад, огтолон хэрэглэхэеэ болиһон байгаа бшуу.

Эндэ хүдэлжэ байһан табан гахайшадай ажал, ажаһуудал тухай колхозой хүтэлбэрилэгшэд мартажархёо гээшэ гү гэжэ һанахаар болоно. Тэдэнэй амарха байра булан уйтан, хайша хайшаа хоёр алхам болохо таһалга. Тэрээн соо үһээдэнь шииг нойтон, сэнхэг болошонхой харагдана. Гахайшад эндээ орожо, үдэрынь сай уудаг юм. Ханадань хоёр гурбан жэлэй саада тээ үлгэгдэһэн, батаганаанай мүрнүүдээр шабагдаһан хуушан хахархай плакадуудые харахада, эндэ политическэ, үзэл сурталай ажал ябуулагдадаггүй гэһэн бодол абаһаар түрэнэ.

Үбэлжэлгын үедэ соёлой, худалдаа наймаанай, медицинын талаһаа малшадые хангаха уялга абаһан эндэхи эмхи зургаан болон организацинууд гахайн фермые баһал мартажархинхай.

— Хаа-яахан колхозой хүтэлбэрилэгшэд манайда ороод гарадаг,— гэжэ гахайшад хэлэнэ.

Саашань лаблажа мэдэхэдэ, колхозой ахамад зоотехник В. Б. Доржиевай эндэ хоёр һара шахуу харагдаагүйнь элирбэ.

Иигэжэ ямаршье заабари, туһаламжагүй, юрэл өөһэдынгөө һанаагаар ажаллажа байһан гахайшадай дуратайдаа ажалдаа ерэжэ, дурагүйдөө ерээгүйшье байхадань хараха, шалгаха хүн үгы ха юм. Колхозой арадай хиналтын постынхид иишэ баһал ябадаггүй байна. Гахайн байра соо тон муухай. Үүдээр ороходо шала дээрэ гэшхэхын аргагүй шабар шабха, нойтон. Энэнь тоһоной заводһоо асарагдаһан ээдэмэг шүүһэн иигэжэ адхагдаһан байба.

— Мүнөөдэр жолоошомнай иигэжэ адхажархёол даа,— гэжэ гахайшан С-Д. Б. Модоков хэлэнэ.

Мүнөө талха таряанай зүйлые гахайнуудта хуурайгаар үгэнэ. Талха шанаха, эһээхэ амһарта бэлэн бии. Теэд эрид шанга эрилтын табигдадаггүй дээрэһээнь, гахайшад хүнгэн мүрыень хаража, тэрэнээ хуурайгаар адхаад лэ байна бшуу.

Эдэ бүгэдэдэ гахайшадай зэмэ бага бэшэ. Бэе дээрээ хамтын зөөри даажа байһан хадаа оролдохол хэрэгтэй ха юм. Байгша оной үнгэрһэн үе соо эндэ 47 гахай гарза хороолтодо оруулагдаа. Нэгэ үгөөр хэлэбэл, энэ фермын байдалда һанаата болохоор лэ байна. Энээниие саашадаа иимэ байлгажа болохогүй.

Энэ жэлдэ колхоз тон бага үбһэ, силос гэхэ мэтэ тэжээл малдаа нөөсэлөө. Ямар аргаар, хайшан гэжэ үбэлжэлгые дабажа гараха юм? Мэдэгдэнэгүй. Тиихэдэ мүнөө хүрэтэр колхоз гүрэндэ һү худалдаха жэлэйнгээ түсэбые дүүргээгүй байна. Фермэнүүдэйнь үхэр мал үбһэ тэжээлээр оройдоол 65 процент хангагданхай үбэлжөөндэ оруулагдаа һэн. Мүнөө нэгэ бригада Хойморой намаг соо хагда сабшажа байнхай. Энэ хагдые асаржа, талханай зүйлтэй холеод, халуун уурал, үһандa дэбтээжэ, үнеэдтэ үгтэхөөр хараалагдана. Үнеэн бүхэндэ 1 килограмм талханай зүйл, литр һүндэнь үшөө 500 грамм нэмэжэ үгтэнэ. Нёдондо үнеэн бүхэндэ 2 килограмм талхан үгтэдэг һэн. Энээнһээ боложо, фермэнүүдтэ һү һаали дээшэлнэгүй.

Ниитын адууһа малда тэжээл бэлэдхэлгын үедэ олохон гэшүүдэйнь түрүүшын ээлжээндэ өөһэдынгөө үмсын малда үбһэ сабшажа ородог байһанайнь хойшолон мүнөөл харагдана бшуу. Энэ юун дээрэһээб гэхэдэ, колхозой хүтэлбэрилэгшэд болон мэргэжэлтэд тус ажалые бодотоор эмхидхэжэ, зоноо зүбөөр элсүүлжэ шаданагүй гээшэ. Арадай хиналтын комитедтэ ороһон мэдээсэл абажа хараа һаа, колхозой сабшалан дээрэ абтаһан үбһэнэй нилээд олон һуринь үмсын байха. Харин тиихэдэнь колхозой арадай хиналтын бүлэгэй түрүүлэгшэ Е. Х. Данзанова ямаршье хэмжээ абанагүй.

Булан-Тала гэжэ һууринда эмэ хашарагууд, гунжад түлжүүлэгдэнэ. Эндэ 250 малые үхэршэд С. Б. Халтанов, П. А. Майдарханов, В. Тулаев гэгшэд харууһалдаг. Малайнь хонодог байра соо наг шэбхэнь үшөө сэбэрлэгдээгүй байна.

— Үдэрэй тэнһэ хойшо энээнээ сэбэрлэдэг юм,— гэжэ маанадтай суг ябаһан колхозой ветеринар Б. Г. Хамагаев хэлэнэ.

Малайнгаа байрын хойто ханада тон тааруугүй газарта үүдыень хэнхэй. Тиимэһээ тэрэнь орой хаагдадаггүй, һалхи, хүйтэн сэхэ орожо байна.

— Малаа иигэжэ һэрюусүүлхэ гээ гүт?—гэжэ РАПО-гой ахамад ветеринарна врач А. Д. Ангархаев асууна.

Теэд харюу үгэхэ хүн олдобогүй. Малайнь байра урдаа гурбан үүдэтэй. Харин хойто зүгтэнь юундэ үлүү үүдэн гаргагдааб гэжэ ойлгохонь бэрхэтэй. Гунжад, хашарагууд үдэртөө сугтаа эдеэлнэ. Томоньшье, жэжэньшье нэгэл хорёо соо байлгагдана. Иигэхэдэ эндэшье малшадай ажалай хинагдадаггүй элирнэ.

Таһархайн отделениин малшадай ажалдашье баһал дутуу дунданууд олон. Эндэ нэгэ бүлэг тугалнуудта эзэн олдоогүй байжа тухашаруулаа. Муудаһан тугалнуудые илгажа, аминдань эдеэлүүлхэ, тордохо байра һаял бэлдэгдэжэ байнхай. Мүн эндэ 240 үхэр шэхалганда табигданхай. Эдэнэй дараад толгойнь январиин эхиндэ манай комбинадта ябуулагдаха юм. Мүнөө тэдэнэй тус бүриин шэгнүүр 350 килограмм хүрөө шахуу. Теэд эдэнь газаа хононо. Хүйтэнэй шангаржа байхада, эдэнь шэгнүүрээ доошолуулна аа гү гэжэ һанаата болохоор. Энэ ушар малай байрагүй дээрэһээ тохёолдоно.

Мүн лэ энэ Таһархайн һү һаалиин фермэ дээрэ уһа халааха КВ-300 түхэлэй котел недели шахуу хүдэлнэгүй. Тэндэ шэнэ котел оложо асараад тодхохоор бэлдэжэ байнхай. Мүн уһалууриин оньһожоруулагдамал түхеэрэлгэ баһал заһабарилагдахаар болонхой.

Эдэ бүгэдэһөө тобшолол хэхэдэ, тус ажахыда малай үбэлжэлгэ бирагүйгөөр лэ үнгэргэгдэнэ гэжэ сэхэ хэлэхээр. Үнгэрһэн 1985 оной үбэлжэлгын үедэ эндэ абтаһан түлһөөнь 4 процентнь гарзалаа һэн. Мүнөө тэрэнь 8 процентдэ хүрэбэ. Иимэ тулюур туйган байдалые усадхаха тушаа колхозой зооветмэргэжэлтэд, хүтэлбэрилэгшэд бүхы хэрэгтэй хэмжээ абаха зэргэтэй гэжэ заагдаа. Энэ асуудал РАПО до, арадай хиналтын комитедтэ үшөө дахин харагдаха, ажахыда тодорхой туһаламжа хүргэгдэхэ юм аабза.

В. ЗАРБАЕВ,
Түнхэнэй РАПО-гой ахамад зоотехник;
А. АНГАХАЕВ,
арадай хиналтын районой комитедэй штатнабэшэ таһагые даагша;
Ж. ЮБУХАЕВ,
манай корр.

ПАРТИЙНА АЖАБАЙДАЛ

СЪЕЗДЫН ХАРАА ШЭГЛЭЛЭЭР

АШАГ ҮРЭ, ШАНАР—ГОЛ ЗОРИЛГОМНАЙ

Зэдын райондо болоһон КПСС-эй горкомуудай болон райкомуудай нэгэдэхи секретарьнарай семинарһаа хэгдэһэн тэмдэглэлнүүдэй түгэсхэл уншагшадай анхаралда дурадханабди.

II. Хуушан соломнай бусаха гү?

Хонин ажал гээшэ буряад арадай хэр угһаа эрхилжэ ябаһан хэрэг гэжэ хүн бүхэн мэдэнэ. Тиимэһээ семинарай хоёрдохи үдэрэй энэ һалбари хүгжөөлгэдэ зорюулагдаһандань гайхахаар бэшэ гээд һанагдана.

Далаад онуудай һүүлэй үедэ энэ һалбарида алдагдажа, хонин ажалай ашаг үрэ нилээн доошолоо хамнай. Эрхим бэрхэ хонишод манда бии зандаа юм. Зүгөөр юрэнхыдөө тоо, баримтануудынь гол түлэб бага болоо, продукциинь худалдажа олдодог байһан олзо оршо эрид доошолоо. Манай газетэ энэ асуудалда онсо анхарал хандуулһан юм. «Буурууһан солоёо бусаахаар гү?» гэһэн статья Социалис Ажалай Герой Д. Б. Сундуев бэшэжэ, олон зон энээн тухайнь һанамжаяа манай газетын уншагшадай анхаралда дурадхааһэн, Тиигээдшье, буряад угсаатанай элинсэг хулинсагһаа хойшо хэжэ ябаһан ажалдань хуушан солыень бусааха гээшэ угаа шухала удха шанартай хэрэг болоно.

Энэ зорилго бэелүүлхэдэ горитой нүлөө үзүүлхэ аргатай хүсэн хадаа үүлтэртэ хони үсхэбэрилгын ажахынууд мүн. Онсолходо, иимэ шэглэлтэй Зэдын районой Борьёогой болон Хэжэнгын районой Загаһатын совхозууд, республикын бусад районуудай ажахынуудта бии болгогдоһон 12 фермэ урдань табигдаһан зорилгонуудаа амжалтатайгаар бэелүүлхэдээ, хонин ажалай хүгжэлтэдэ шиидхэхы нүлөө үзүүлхэ аргатай ха юм. Илангаяа Борьёогой совхозой энэ талаар онсо байдалтай байһаниие һэжэгтэ оруулхаар бэшэ. Тиимэһээ семинарта хабаадагшадые эндэ асарһан ушар ойлгосотой ааб даа.

Тус ажахы үшөө 1927 ондо бии болгогдоһон юм. Хойто жэлдэ жаран жэлэйнгээ ойе тэмдэглэхэеэ байһан совхоз алдагдажа байһан солоёо һэргэнь бусааха замдаа урагшатай алхамуудые хэжэ ябана гээд ойлгохоор, ушарһан бэрхэшээлнүүдээ дабаха байһандань этигэхээр.

Харин үшөө юһэдэхи табан жэлэй үедэ тус ажахы 100 эхэ хонин бүриһөө 100—110 хурьга абадаг, хонидой толгой бүриһөөнь 3,9—4,2 килограмм нооһо хайшалдаг, хониной мяха гүрэндэ ехээр тушаадаг байһан юм. Энээндээ мүнөө дахинаа хүрэхэ, улам саашаа дабшаха гээшэ совхозой коллективэй нэрэ хүндын хэрэг болонхой гэбэл алдуу гарахагүй.

Тус ажахын директор, хүдөө ажахын эрдэмэй кандидат М. А. Спасовай хэлэһэнэй ёһоор, хонидые болон бусад мал бэлшээхэ бэлшээринүүдэй хомор байһан ушар ехэ һаад ушаруулжа байна. Юуб гэхэдэ, 100 гектар бэлшээри бүридэ 6 толгой эбэртэ бодо мал, 90 толгой хонин мүнөө хүртэнэ бэшүү. Тиимэһээ бэлшээриин газарай хүсэд һэргэжэ үрдеэдүй байхадань, тиишэнь мал дахинаа табиха баатай болгогдоно. Иигэжэ бэлшээри үндэһөөрөө муу болгогдоно, һалхинда үлеэлгэгдэжэ, элһэтэхээ һанана.

Энээнһээ уламжалан, хонидые адуулха һайжаруулагдамал бэлшээринүүдые бии болгохо шухала болоод байна. Энэ асуудал ажахынууд өөһэдөө гүйсэд шиидхэжэ бирахагүй, тиимэһээ республикын Госагропромой зүгһөө залан шууд туһаламжа хэрэгтэй гээшэ. Намарай хаһа сагта нэгэ хониной һайнаар таргалхын тулада 20—23 гектар һайн бэлшээри хэрэгтэй гээд дурдаа һаамнай, тус асуудалай удха шанар, ямар шухала байһаниинь тодорон харагдана.

Мүнөө бии байгаа Забайкалиин үүлтэрэй буряад түхэлэй хонидые саашадань улам ашаг шэмэ ехэтэй болгохо талаар хүдэлмэри эршэтэйгээр ябуулха шухала. Тиихэдээ эрдэмэй баримтануудта үндэһэлхэ хэрэгтэй.

Отарануудые бүридхэлгэдэ онсо анхарал хандуулха шухала байһаниие семинарта хабаадагшад нэгэн дуугаар мэдэрбэ. Тиихэдээ ерээдүйдэ түрэхэ хонин болохо хурьгад болон түлгэнүүдые наринаар шэлэхэ, тэдэниие илгажа, тон һайнаар харууһалха, эдеэлүүлхэ байһан арсашагүй эли. Гадна үрэжүүлгэ һайнаар, технологиин ёһоор хэлгэ улам ехэ удха шанартай болоно.

Хонидые адуулхынгаа хажуугаар заабол ногоон тэжээл үгэхэ хэрэгтэй. Юуб гэхэдэ, бэлшээриин мууһа болоожо, ехэ продукци гаргахагүй. Тиимэһээ хонидой өөһэдын үбһэн болон бусад тэжээлээ бэлэдхэхэ абадаг байха һаа, һайн. Жэшээ болгон, Социалис Ажалай Герой Дашанима Буодиевич Сундуевые дурдамаар. Тэрэ 2262 центнер эрхим шанартай үбһэ, 1043 центнер зелёнко мүнөө жэлдэ бэлэдхээ. Тиихэдэнь хонидойнь толгой бүридэ 305 килограмм эрхим шанартай үбһэн, зелёнко, 72 килограмм холимол тэжээл хүртэхэ болоно. Һая сабшагдаһан, хуряагдаһан зелёнкын узуураар Дашанима Буодиевич хонидоо адуулаа, ногоон тэжээл бага сагаар үгөө. Энээнэй ашаар 60—60 гаран килограмм шэгнүүртэйгээр хонидынь үрэжүүлгэдээ ороо. Онсолходо, зундаа болон намартаа тэрэ холимол тэжээл хонидто үгэдэггүй. Зүгөөр түрэод байха үедөө энэ тэжээл дуран соогоо эдинэ. Эдэ мэтын онсо өөрын аргануудые хэрэглэһэнэй ашаар иимэ ехэ амжалтануудаа алдарта хонишон түйладаг байжа болоо.

Иигээд хараад үзэхэдэ, хонишодой кадрнуудые наринаар шэлэн ололгын, хүмүүжүүлгын, һургалгын асуудалнууд тодорон гарана. Тиимэһээ түрүү, эрхим хонишодой жэшээ, дүй дүршэл дээрэ тэдэниие һургаха гээшэ онсо удха шанартай болоно. Жэшээлхэдэ, Социалис Ажалай Герой Дашинима Буодиевич Сундуевай отара дээрэ Баргажанай районой хонишодой түрүү дүй дүршэлэй һургуули эмхидхэгдэбэ. Хажуудань бии байһан амаралтын гэртэ хонишодые байлгаад, Геройн дүй дүршэлтэй танилсуулна ха юм. Искусственна үрэжүүлгын урда 3 хоногоор суглуулһанаа, һая дахинаа суглуулжа, ажалай түлбэри тухай болон бусад асуудалнуудаар конференци үнгэргэһэн тухайгаа партиин Баргажанай райкомой нэгэдэхи секретарь Вандан Бадмаевич Базаров хөөрөө һэн.

КПСС-эй XXVII съездын табиһан гол зорилгонуудай нэгэ: — социально-экономическа хүгжэлтые хурдадхалга мүн. Тиимэһээ продукци гаргалгаяа ехэ болгохо, ашаг шэмэ, ашаг үрэ дээшэлүүлхэ, шанар һайжаруулха гээшэ манай гол зорилгонууд мүн болоно. Тиимэһээ партийна организацинуудай анхаралһаа хонин ажал гараха ёһогүй гээшэ.

* * *

Хоёр үдэр соо үргэлжэлһэн семинарай үедэ Оёорой, Борьёогой совхозуудаар, «Мир», Ленинэй нэрэмжэтэ колхозуудаар, районой түбеэр ябагдаба. Тиихэдээ һонирхолтой олон юумэ харабабди. Жэшээлхэдэ, Петропавловкын соёлой-спортивна комплекстой танилсахадаа, эндэ ерэжэ үдэшэ бүхэндэ амардаг зондо атаархаа бэлэйб. Тэдэнэй дуратайгаараа амарха дүүрэн арга боломжо эндэ олгогдоно бшуу.

Гадна Зэдын районой түбтэ һая колбаса гаргадаг цех нээгдээ юм байна. Эндэ сүүдхэ соо 3 тонно мяхан болбосоруулагдаха аргатай. Мүнөө дээрээ сүүдхэ соо 600—700 килограмм болбосоруулагдажа байгаашье һаань, хүдөөгэй кооперативна магазинда хэдэн янзын колбаса худалдаанда табигдаба ха юм.

Хүдөөдэ ажаһууһан хүн бүхэнэй бүхы хүсэ зоригые, бэлиг шадабариие хэрэглэхэдэ [illegible]

Ц. ЦЫРЕНДОРЖИЕВ.

БАРИЛГЫН ТАЛМАЙНУУД ДЭЭРЭ

«Улан-Удэтрансстрой» трестын барилга-хабсаралгын 834-дэхи поездын эрхим бригадануудай тоодо залуу коммунист А. И. Дьяковай хүтэлбэрилдэг комплексно бригада оролсодог юм.

Бригадын бүхы гэшүүд хоорондоо харилсаата мэргэжэлнүүдые гүйсэд шудаланхай. Шулуушад, модошо дархашуул, гагнууршад, крановщигууд бүридэлдэнь оролсодог. Хамтын подрядай гуримаар хүдэлхэдөө, барилгашад объектнүүдээ саг болзортонь, һайн шанартайгаар ашаглалгада тушаана.

Мүнөө комплексно бригадынхид Сенчихинэй нэрэмжэтэ үйлсөөр 170 квартиратай байрын гэр барижа байнхай. Эндэ шулуушад Л. Ф. Тихонова, Ю. И. Гладких, С, П. Ратников гэгшэд эрхим һайнаар ажаллана.

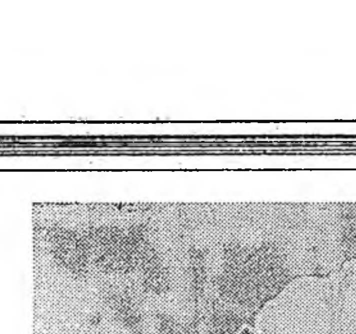

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: 1. Шулуушан С. Ратников. 2. Бригадир А. И. Дьяков.

Д. АЛТАЕВАЙ фото.

ПЛЕНУМ БОЛОБО

КПСС-эй Баргажанай райкомой пленум болобо. Тус пленум дээрэ партиин райкомой нэгэдэхи секретарь В. Б. Базаров «КПСС-эй XXVII съездын эрилтэнүүдтэй зохилдуулан, районой партийна, совет, профсоюзай, комсомолой болон ажахын органуудай хүдэлмэри шэнэдхэн хубилгалгын яажа бэелүүлэгдэжэ байһан тухай» элидхэл хэһэн байна. Элидхэл зүбшэн хэлсэлгэдэ Баргажанай модоной комбинадай директор А. Ф. Ушаков, загаһанай комбинадай партбюрогой секретарь С. Г. Дергачев, РАПО-гой соведэй түрүүлэгшэ В. Г. Гонгаров, Баян-Голой дунда һургуулиин директор В. И. Мосолоев, районой прокурор Ю. Ш. Парпаев, Һүбын сельскэ Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ Л. П. Ожигова, «Баргажанай үнэн» газетын редактор Н. Ф. Угрюмов, ВЛКСМ-эй райкомой нэгэдэхи секретарь А. М. Гребенщиков, агропромой комплексын хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай райкомой түрүүлэгшэ В. Э. Гармаев гэгшэд хабаадаа.

Партиин райкомой энэ пленум дээрэ мүн эмхидхэлэй асуудалнууд харагдаа һэн.

Г. РИНЧИНО,
манай корр.

ҮНДЭР ШАГНАЛДА ХҮРТЭГШЭД

ХҮСЭҺЭНДӨӨ ХҮРӨӨШ, БАЛБАР

Наран орохо тээшээ тэгүүлжэ, һулахан элшээ тала дайдаар сасана. Совхозой түбһөө баруун урагшаа гаража, талын дундуур һунаһан харгыгаар табилуулан, багахан доболиг газар гарахатаймнай сасуу таряанай поли урдамнай эли тодохоноор нэмжын харагдаадхиба. Энэ поли дээрэ олон тоото хонид атарлан бэлшэнэ. Таряалангай тээ зүүн таладань хэдэн гэр, хониной дал байра тэбхын харагдажа байгаа һэн.

— Энэл даа, манай бэрхэ хонишодой нэгэн Балбар Ринчинович. Өөрөөшье тэрэ хонидоо адуулжа ябана хэбэртэй. Малайньшье байра тэрэ зүүн тээхи, — гээд профсоюзай комитедэй түрүүлэгшэ Түмэн Гомбоевич Будаев хэлэбэ. —Бэрхэл хүн даа. Залуу үетэндэ жэлһээ жэлдэ үльгэр жэшээ харуулжа ябадаг.

Хонидые адуулжа ябаһан үндэршэг хээр мори унаһан хүндэ бидэнэрэй дүтэлхэдэмнай, тэрэ маниие угтан ерэбэ. Дулаанаар хубсалһан хара шарайтай хүн яаралгүйхэн мориноо буужа, шэрүүн альгатай гараараа гарыемнай шангаар адхаба.

— Хониноо оройдоо таһаргүй гээшэ гү?—гэжэ Түмэн Гомбоевич асууна.

— Һэ-э,—гэжэ тэрэ хэлэһээр, малгайгаа заһан: — Энэ шононууд гэжэ һаянай амар заяа үзүүлхэеэ болёол. Дуулахал бүхэндэмни эндэ тэндэ хониндо ороо гэлсэхэ юм. Ангуушадта хэлэжэ, һалгаагүйдэ болёо хэбэртэй. Совхозой хүтэлбэрилэгшэд энэ талаар хэмжээ абаха зэргэтэйт.

— Аргань олдохол байха,— гэжэ профкомой түрүүлэгшэ найдуулба.

Иигэжэ бидэ «Одон» совхозой үнинэй хонишон, зуутанай нэгэн болохо нүхэр Ринчиновтэй тиихэдэ танилсаа һэмди.

— Ажал хүдэлмэри хэр ябажа байнаб,—гэһэн заншалта асуудал Ринчиновтэ табигдаба.

— Энэ жэлдэ эхэ хонидые хөөрүүһалжа байһанаа, түлгэ хонидые даажа абаад, гэр бүлөөрөө мүнөө ажаллажа байнабди. Хонидой эдихэ юумэн элбэг бии. Юрэдөөл, бараг ондо орохо аабзабди даа,— гэжэ тэрэ дарууханаар харюусаба.

Бэлшэжэ ябаһан түлгэнүүдынь тобир тарган, хүсэ шадалаар һайн. Саһанай ехээр орожорхёогүйдэ энэ поли дээрэхи һолоомоной үлэгдэлнүүдыень түлгэнүүдтээ эдюулхэеэ һанаһаниинь баһал эндэ зүбтэйл даа.

Тэрэ үдэр бидэ тус совхозой эрхим хонишонтой удаахан һуужа, яаралгүйхэн хөөрэлдөө һэмди. Бага һөөлдэнги хоолойгоор намтараа хөөрэхэдэнь, ажалай хэды ехэ ута харгы гаталһаниинь эли тодоор нюдэндэмни харагдахадал гээ һэн. «Саг сагтаа, сахилаа хүхэдөө» гэдэгтэл хүн бүхэн, тэрэнэй хуби заяан сагайнгаа эрилтэтэй уялсатай байдаг гээшэ. Энэ эрилтэ Балбар Ринчиновичые тойрожо гараагүй. Дайнай һүүлэй жэлнүүдтэ олохон хүнүүд түрэл колхоздоо һайнаар хүдэлхые хүсэ шадалаа гамнангүй ажаллагша һэн. Тэдэнэрэй нэгэниинь нүхэр Ринчинов байха юм.

Тэрэ үедэ трактористнууд ажахыдань олоор дуталдагша бэлэй. Залуухан хүбүүнэй тракторист болоһониинь тиихэдэ оройдоошье гайхалгүй байгаа. Олохон жэлэй туршада тэрэ энэ мэргэжэлээрээ таһалгаряагүй хүдэлжэ, амжалтануудые яһала түйлаһан тракторна бригадын бригадирааршье хүдэлһэн байха.

Тиигээд лэ жараад оной үеэр гэр бүлөөрөө хониндо орохоёо мэдүүлхэдэнь, сүг хүдэлдэг нүхэдынь, совхозой хүтэлбэрилэгшэд түрүүшын үедэ гайхалдаадшье абаа. Тэрэ үедэ хонишод яаха аргагүй дуталдадагынь ойлгосотой байгаа бшуу. Цыпилма нүхэрэйнгөө дурадхалые Балбар Ринчинович дэмжээд, тоосто тэрэнгүй хонишон боложо ороһон намтартай. Бага наһанһаа хонишоноор ажаллаһан эхэ эсэгээ дахажа, бага-сага дүй дүршэлтэй болоһон тэрээндэ энэ шэнэ ажалынь танил байгаа. Тиигэжэ эдэнэр амжалтатай хүдэлжэ эхилһэн байха юм. Хододоо урагшаа һанаатай хүндэ хүсэһэн хүсэлыньшье бүтэсэтэй байдаг бэшэ аал? Хони даажа ябаһан түрүүшын үдэрһөө эхилжэ, Балбар Ринчинович хамсыгаа шуун үсэд нэтэрүүгээр хүдэлжэ эхилээ бэлэй. Ринчиновтэнэй бүлын оролдолго миинтээр үнгэрөөгүй, даажа абаһан зуун эхэ хонин бүриһөө зуун хурьга абажа шадаба. Тиигээд лэ жэл ошохо бүри урагшаа шэрмайн, амжалтаяа улам эрьбадхаа. Тэрэнэй һүүлэй табан жэлэйнь үрэ дүн абажа харахада, зуун хонин бүриһөө зуун хурьга абажа түлжүүлһэн, хонин бүхэнһөө 3,7 килограмм нооһо тушааһан байха юм. Мүн хурьгадаа эхэһээнь һалгаажа тушаахадаа, 20 килограммда хүргэһэн габьяатай.

Иимэ амжалтынгаа түлөө Б. Р. Ринчиновэй СССР-эй ВДНХ-да хабаадалсаха эрхэдэ хүртэһэниинь огтошье гайхалгүй ааб даа. Энэ ажалша бэрхэ бүлын эгээ ехэ баярынь хадаа энэ жэлдэ Эхэ оронойнь үзүүлһэн хайра болоно. Балбар Ринчинович Ринчинов арбан нэгэдэхи табан жэлэй туршада эрхим һайн ажаллаһанайнгаа түлөө «Хүндэлэлэй Тэмдэг» орденоор шагнагдаха аза талаантай байшоо.

Энэ шагналаа һаяхан абаад байһан үедэнь бидэ нүхэр Ринчиновтэй уулзажа хөөрэлдөө һэмди. Һая холо гараһан эхэнь хүбүүнэйнгээ шагналда хүртэһыень дуулаад, сэдьхэлһээ баясажа, шүдэгэрхэн, гараараа гарынь барин, амаршалса бэлэй.

Һанаһан хүсэлэндөө хүрэжэ, амжалтаһаа амжалта түйлажа ябаха гээшэ эрмэлзэл оролдолгын хүсэн ааб даа. Тиигэд ямаршье ажалда хүдэлхэдөө урагшатай, оролдосотой ябадаг Балбар Ринчинович саашадаашье үшөө ехэ амжалта түйлажа, залуу үетэндэ жэшээ харуулжа, бараниие баясуулха баһаниинь ойлгосотой. Теэдшье имагтал иимэ хүнүүд түйлаһан амжалтаараа һанаагаа амарангүй, амжалтаһаа амжалта түйладаг ха юм. Тиимэһээ энэ түрүү хонишондо хододоо урагшатай ябахыень үнэн зүрхэнһөө хүсөө һэм.

Ц-Д. ХАМАЕВ.
Мухар-Шэбэрэй район.

БАРИЛГАШАД МҮРЫСЭБЭ

Гусиноозерскын ГРЭС-эй барилгын управлениин 4-дэхи участогай 3-дахи бригадын гэшүүд «Эрхим мэргэжэлтэ» гэһэн конкурсдо һаяхан хабаадаба. Тодорхойлбол, барилгада хабаатай элдэб олон янзын мэргэжэлтэй 15 басагад энэ конкурсын үедэ бэлиг шадабарияа харуулһан байна. Жюрин бүридэлдэ тус управлениин парткомой, профкомой гэшүүд оролсоо. Энэ мүрысөөн эндэ заншалта болонхой.

Конкурсын программа ехэ һонин байгаа. Мэргэжэлээ хамгаалха, мүн теориин эрдэм мэдэсэ шалгаха талаар мүрысөөнүүд эмхидхэгдээ. Галина Прудниковагай хүтэлбэрилдэг бригадын звеногой гэшүүд эрхим мэргэжэлтэд байһанаа гэршэлжэ, энэ мүрысөөндэ нэгэдэхи һуури эзэлбэ. Тиигэжэ тэдэнэр Хүндэлэлэй грамотада, 100 түхэриг мүнгэн шанда хүртэһэн байна. Хоёрдохи һууридо гараһан Татьяна Тудуповагай бригадын звеногой басагад яһала һайн дүнгүүдые түйлаа. Зоя Багдасарянай ударидадаг бригадын звеногойхид гурбадахи һуури эзэлһэн байна. Энэ мүрысөөндэ шалгарһан барилгашадта илагшадай лентэ зүүлгэдээ, «Эрхим мэргэжэлтэ» гэһэн нэрэ зэргэ олгогдоо.

Барилгын дотор хүдэлмэри һайнаар ябуулһанайнгаа түлөө залуу штукатур басаган, комсомолой гэшүүн Марина Панина энэ конкурсын тусхай шанда хүртэбэ. Эрхим эрдэм мэдэсэтэй байһан Маргарита Банзаракцаева мүн лэ шагнагдаа. Тиихэдэ Надежда Ометова, Татьяна Учуева гэгшэдтэ тусхай шангууд барюулагдаа.

Сибириинхидтэ зорюулагдаһан гэрнүүд

ТАШКЕНТ. 18 байратай гэрэй барилгада хэрэгтэй детальнуудай бүрин суглуулбари Узбекистанһаа һаяхан Сибирь эльгээгдээ. Ташкентын хүүргын түмэр бетон хэрэгсэлнүүдэй завод тиимэ гэрнүүдые хабсаргадаг болоо юм.

Тус предприяти болбол нефтиин шэнэ уурхайнууд тээшэ харгы баридаг «Устьтюменьдорстрой» трестын үнинэй партнерынь юм. Сибириин газар дээрэ 250 километр утатай автомобилиин харгы барилгада эндэһээ бетон плитанууд эльгээгдээ.

Мүнөө завод хоёр дабхар гэрнүүдые үйлэдбэрилжэ эхилээ. Тюмениин сагай уларилые хараада абажа, Ташкентын инженернүүд проект зохёогоо юм.

Иимэ байшангуудые үйлэдбэрилхын тула коллективтэ хүдэлмэришэд, техникэ, үйлэдбэриин талмайнууд нэмээгдээ бэшэ. Хүдэлмэриин гурбан халаанай графигта ороһоной һүүлээр сүлөөрһэн корпусто урдань хүдэлдэг хабсаргагдамал гэр байра бүтээгдэдэг болоо.

Колхозуудай тоосоото-һунгалтын суглаанууд

АШАГ ҮРЭЕЭ ХАРЮУЛХААР АЖАЛЛАХА

Январь-февраль һарануудта колхозуудай тоосоото ба тоосоото-һунгалтын суглаанууд үнгэргэгдэдэг заншалта болонхой. Колхозуудай правлениинүүд эгээл мүнөө үедэ үнгэрһэн хугасаа соо ямараар хүдэлжэ гараһанаа, ямар дутагдалтай байһанаа, арбан хоёрдохи табан жэлэй хоёрдохи, мүн саашанхи жэлнүүдтэ ямар шэглэлтэйгээр ажаллахаяа элирхэйлжэ, тодорхойлжо байна.

Ерэхэ жэлэй тоосоото болон тоосоото-һунгалтын суглаанууд айхабтар һонирхолтой эрхэ байдалда үнгэргэгдэхэнь. Юуб гэхэдэ, КПСС-эй XXVII съездын һүүлээрхи тоосоон эдэ суглаануудта харагдаха ёһотой болоно. Түрэл партиингаа түүхэтэ съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын түлөө тэмсэл мүнөө хаа хаанагүй ябуулагдажа байнхай. Мүнөө юун хэгдээб? Ямар амжалтануудтайгаар 1987 оние угтажа байнабибди гэһэн асуудал гаража ерэнэ. Даб дээрэ түйлагдаһан үрэ дүнгүүд маниие баярлуулна, урагшамнай бүри ехэ амжалтада уряална.

Энэ табан жэлэй түрүүшын жэлдэ колхозуудай таряашад ажалдаа түрүү онол аргануудые хэрэглэн, орооһото, тэжээлэй баян ургамалнуудые, огородой эдеэ элбэг ехээр ургуулжа, саг соонь хуряажа абаһан байха юм. Дүн хамта 254 мянган тонно орооһо таряан, 50 мянган тонно хартаабха, 10 мянган тонно овощ суглуулагдаа.

Иигэжэ орооһо таряа, огородой эдеэ үйлэдбэрилхэ түсэб үлүүлэгдэһэн байна. Гектар бүхэнһөө дунда зэргээр 15 центнер орооһото ургамал, 90 центнер хартаабха, 170 центнер огородой эдеэн хуряагдажа абтаа. Гүрэндэ орооһо таряа худалдаха даабари 140 процент бэелүүлэгдэһэн, мүн хартаабха, овощ тушааха түсэб дүүргэгдэһэн байха юм. Үнгэрһэн зунай үедэ ниитын адууһа малда хүсэд хүрэхэ тэжээл бэлэдхэхын түлөө шанга тэмсэл ябуулагдажа, бүхыдөө 197 мянган тонно тэжээлэй единицэ нөөсэлэгдөө гэхэ гү, али нёдондонойхиһоо 10 процентээр дээшэ болоно. Иимээр бэлэдхэгдэһэн тэжээл энэ жэлэй малай үбэлжэлгые һайнаар үнгэргэхэ, адууһа малай ашаг шэмые дээшэлүүлхэ, мал ажалай продукци гаргаша багатайгаар үйлэдбэрилхэ үндэһэ һуури табина. Эдэ бүгэдын ашаар республикын колхозууд ерэхэ жэлэй түсэбтэ даабари, Агуу Октябриин 70 жэлэй ойн хүндэлэлдэ абаһан социалис уялгаяа нэрэтэй солотойгоор бэелүүлхэ аргатай болобо.

Колхозууд байгша ондо орооһото, тэжээлэй болон огородой эдеэнэй ургамалнуудые ургуулхадаа, эршэмтэй, түрүү технологи хэрэглэжэ, ургасаяа зарим тэды дээшэлүүлһэн байна. Хяагтын районой «Заря» колхозой 105 гектар паар дээрэһээ гектарай 40,6 центнер, 126 гектар намарай паар дээрэһээ 33,3 центнер ургаса абтаа. Баргажанай районой Хилганын колхоз 1125 гектар таряалангай гектар бүриһөө 25 центнер орооһо суглуулһан байха юм.

Хяагтын районой «Заря» колхозой М. Л. Жариковагай хүтэлбэрилдэг звеногойхид 18 гектар дээрэһээ 308 центнер гэхэ гү, али гектар бүриһөө дунда зэргээр 180 центнер овощ хуряаба. В. А. Плюснинэй даадаг хартаабхашадай бригадын гэшүүд 90 гектар газарай гектар бүриһөө 173 центнер түмһэ суглуулаа. Хяагтын районой «Родина» колхозой А. Л. Спиридоновой, Г. Г. Дампиловай ударидадаг кукуруза ургуулагшадай, Бэшүүрэй районой «Рассвет» колхозой В. М. Куприяновай, Мухар-Шэбэрэй районой «Загагский» колхозой С. П. Калашниковай даадаг луговодуудай звенонууд баян ургаса абаһан габьяатай.

Малай фермэ, гүүртэ, отарануудай коллективүүд таряашадһаа холо гээгдээгүй. Эдэнэрэй габшагайгаар ажаллаһанай ашаар байгша ондо нёдондонойхидо орходоо 26 процентээр ехэ мяхан үйлэдбэрилэгдөө, 15 процентээр ехэ мяхан худалдагдаа. Һү абалга 17 процентээр дээшэлүүлэгдээ. Мүноодэрэй байдалаар һү тушааха жэлэй түсэб амжалтатай бэелүүлэгдэхэнь. Үнеэн бүриһөө һү һаалга 294 килограммаар дээшэлһэн байна. Адууһа малай шэгнүүринь мүн лэ ехэ болгогдоо. Түл түрэсэ олоор абтаа, гарзалха ушарынь хараа байса хороогдоо.

Сэлэнгын районой XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозой сүүтэ һаалишад СССР-эй Верховно Соведэй депутат З. Ц. Гылыкова, Т. С. Закирова гэгшэд арбан һарын дүнгөөр гурбан мянгатанай хилые дабажа гараһан алдартай. Баргажанай районой Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой ахалагша хонишон Социалис Ажалай Герой Д-Н. Б. Сундуев даалгаһан 570 эхэ хониноо дүн хамта 798 хурьга абажа түлжүүлээ. Тарбагатайн районой Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой гахайшадай звеное даагша Е. Л. Черных 132 эхэ ба 120 нэгэ түрүүлдэг гахайһаа 2429 поршоонхо абажа, түсэбөө холо үлүүлһэн байна. Иимэ һайшаама жэшээнүүд ажахы бүхэндэ олон.

КПСС-эй XXVII съездын һүүлээр колхозуудай үйлэдбэрине саашадань хүгжөөхэ талаар нилээд хүдэлмэри ябуулагдажа байнхай. Хаа хаанагүй ажалай журам һайжараа. Ажалһаа хожомдохо, хүдэлмэриһөө гээгдэхэ ябадал яһала үсөөрөө. Эдэ бүгэдэ колхозуудай экономикодо нүлөө ехээр үгөө, финансова байдалынь һайжараа. Энэ жэлдэ колхозуудай ашаг олзонь нёдондонойхидо орходоо 8,4 миллион түхэригөөр дээшэлүүлэгдэхээр гэхэ гү, али бүхыдөө 76,2 миллион түхэриг болгогдохоор хүлеэгдэнэ. Республикын бүхы колхозууд энэ жэлые ашаг олзотойгоор дүүргэхэнь. Бүхыдөө эдэнэй сэбэр ашаг олзонь 22 миллион түхэриг болохо гэхэ гү, али 1985 онойхиһоо 5 миллион түхэригөөр ехэ байха юм. Мухар-Шэбэрэй районой Ленинэй нэрэмжэтэ колхоз 1,3 миллион түхэригэй тон ехэ ашаг олзотойгоор энэ жэлээ түгэсхэхэнь. Сэлэнгын районой Карл Марксын нэрэмжэтэ, Зэдын районой Ленинэй нэрэмжэтэ, Мухар-Шэбэрэй районой «Искра», «Родина», Тарбагатайн районой Ленинэй нэрэмжэтэ колхозууд «миллионернууд» болохоор хүлеэгдэнэ. Энэ түрүүшын амжалтаар һанаагаа амарха хэрэггүй. Зарим колхозууд эдэ түрүүшүүлтэй нэгэ адли эрхэ байдалда хүдэлжэ байгаад, иимэ үрэ дүнгүүдые түйлажа шаданагүй.

Республикын олохон колхозуудта (илангаяа Зэдын, Баргажанай, Яруунын, Сэлэнгын, Түнхэнэй районуудта) жэлдээ 4 суглаан үнгэргэгдэхэ һаа, оройдоол хоёр, зарим ушарта нэгэ суглаан үнгэргэгдэнэ.

Жэлэй һүүлдэ ажахы бүхэндэ гол болон обородой мүнгэн зөөри комплексноор шалгагдаха ёһотой. Эдэ актнуудынь суглаанууд дээрэ харагдаха болоно. Колхозуудай материальна болон мүнгэн зөөриин хэрэгсэлнүүдые зүбөөр хэрэглэхэ гээшэ мүноодэрэй гол асуудал мүн.

Колхозой хэрэгсэлнүүдые тоо бүридхэлдэ абаха, шалгалта хэхэ хүдэлмэридэ колхозникууд олоор хабаадуулагдаха ёһотой. Иигэжэ нэгэшье грамм продукци, нэгэшье мүнгэн хажуу тээшээ эльгээгдэхэгүй, гаргашалагдахагүй ушартай. Гээлтэ хоролтые, гэмтэхэ ба хулгай хэхэ ябадалые үгы болгохо хэрэгтэй. Энэ шухала хэрэгтэ колхозник бүхэн өөһэдынгөө хубитые оруулха болоно.

Гэхэтэй хамта зарим ажахынуудта колхозой мүнгэн зөөри, эд хэрэгсэл аршалан хамгаалха хэрэг доогуур хэмжээндэ байһаар. Тарбагатайн районой «Дружба» колхоздо таряа хуряалгын үедэ жолоошодой путевко дээрээ худалаар бэшэһэндэнь үлүү ехээр мүнгэн түлэгдэһэн байха юм.

«Ороной агропромышленна комплекс дотор ажахы эрхилэлгын экономическа арга хэрэгсэлнүүдые саашадань наринжуулан һайжаруулха тухай» КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй баталан абаһан тогтоолой ёһоор бүхы хүдөө ажахын предприяти болон тэрээн соохи үйлэдбэриин подразделенинүүд ажахын тоосоондо оруулагдаха, ашаг үрэеэ харюулжа эхилхэ ёһотой болоно. 1987 онһоо эхилжэ, колхозууд иимэ гуримаар хүдэлхэ зэргэтэй. Энэ шухала хэрэгые зүбөөр шиидхэхэ уялгатайбди.

Байгша ондо түйлагдаһан амжалта мүноодэрэймнай үрэ дүн болоно. Харин бидэ ерэхэ жэлдэ бүри һайнаар хүдэлхэ ёһотойбди. Тиихэдээ энэ жэлэй малай үбэлжэлгые эмхитэй, гуримтайгаар үнгэргэхэ гээшэ тон шухала.

Таряалан болон нуга сабшалан дээрэ үбэлэй һарануудта агротехническэ хэмжээ ябуулганууды үнгэргэхэ хэрэгтэй. Энэ талаар Зэдын, Яруунын, районууд гээгдэлдэ оронхой.

Зарим ажахынуудта үрэһэ сэбэрлэхэ хүдэлмэри хангалтагүйгөөр ябуулагдана. Эгээл эдэ асуудалнууд суглаанууд дээрэ харагдаха болоно.

Илангаяа хурдадхалга, эрид хубилалта хэхэ, хүнүүдэй үүргэ тухай асуудал зүбшэгдэхөөр болоһоор үнинэй. Тэрэнэй хажуугаар ажалай, технологическа, гүрэнэй журам шангадхаха, колхозникуудай харюусалгыень дээшэлүүлхэ тухай дэлгэрэнгыгээр зүбшэн хэлсэхэ хэрэгтэй.

Илангаяа тоосоото-һунгалтын суглаануудта анхаралаа хандуулха шухала. Хэн ажахые хүтэлбэрилхэб гэһэн асуудал гаража ерэнэ. Колхозой түрүүлэгшын тушаалда найдамтай, олондо хүндэтэй, эрдэм мэдэсэтэй, экономическа талаар һайн бэлэдхэлтэй, юумэ шиидхэжэ, хүнтэй хүдэлжэ шадаха хүниие һунгаха хэрэгтэй. Иимэ түрүүлэгшэнэр манда олон гээшэ.

Гэхэтэй хамта колхозой түрүүлэгшээр бэлэдхэл багатай хүнүүд һунгагдана. Мүнөө энэ шухала хэрэг гуримшуулагдахаар болоо. Һүүлэй хоёр жэлэй хугасаа соо ажахынуудай аяар 30 процент түрүүлэгшэнэр һэлгэгдэһэн байна. Ушар тиимэһээ колхозой гэшүүн бүхэн түрүүлэгшын хэһэн хүдэлмэриие шэнжэлхэһээ гадна правлениин гэшүүндэ, түрүүлэгшын тушаалда бэлиг шадабаритай хүниие дэбжүүлхэдэнь эдэбхитэйгээр хабаадалсаха зэргэтэй.

Агуу Октябриин 70 жэлэй алдарта ойе ажалай амжалтаар угтаха гэһэн социалис мүрысөөндэ хам оролсоһон хүдөөгэй ажалшад колхозуудай Соведэй түлөөлэгшэдэй бүхэсоюзна һаяхан үнгэргэгдэһэн суглаанай һүүлээр ажалаа бүри һайнаар эрхилэн, КПСС-эй XXVII съездын шиидхэбэринүүдые бодото дээрэнь бэелүүлхын түлөө шанга тэмсэлдэ оронхой. Колхозуудай урда ехэхэн зорилгонууд табигданхай. Тиимэһээ болохоёо байгаа тоосоото болон тоосоото-һунгалтын суглаануудай энэ хараа зорилгонуудые бэелүүлгэдэ онсо һуури эзэлхэ байһаниинь элитэ.

И. ЗАНГЕЕВ,
колхозуудай республиканска соведэй түрүүлэгшын орлогшо.

...ЕДҮҮДЭЙ ...ЭЛМЭРИ

...ХИМ ЭМХИДХЭЛ, ...НГА ЭРИЛТЭ ХЭРЭГТЭЙ

бүүдэ дүүргэхэ хэрэгтэнь туһалалсан, арадай депутадуудай Оронгын сомоной, Сотниковско болон Гурэльбын сельскэ Соведүүдэй депутадууд, тус Соведүүдэй саг үргэлжын комиссинууд, депутадуудай бүлэгүүд болон постнууд горитой хүдэлмэри ябуулна. Энэ ехэ хүдэлмэриин үрэ дүнгүүд уданшьегүй харагдаа гэхэдэ алдуу болохогүй. Жэшээлхэдэ, манай район 1985—1986 онуудай үбэлжэлгын үедэ мал ажалай продуктнуудые үйлэдбэрилгэ болон худалдалгын хэмжээ дээшэлүүлхын түлөө дэлгэрһэн бүхэсоюзна социалис мүрысөөндэ оролсоод, эрхим дүнгүүдые түйлаһанайнгаа түлөө КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй, ВЦСПС-эй, ВЛКСМ-эй ЦК-гай Хүндэлэлэй грамотаар шагнагдаһан байна. «Пригородный» совхозой ажалшад мүн лэ бүхэсоюзна социалис мүрысөөндэ шалгаржа, 3 мянган түхэригөөр, автобусоор шагнагдаа.

Бидэнэр байгша оной гурбадахи кварталай ажалай дүнгүүдээр КПСС-эй обкомой, республикын Министрнүүдэй Соведэй, профсоюзуудай Соведэй дамжуулгын Улаан тугта хүртөөбди. Энэ амжалта түйлалгада Оронгын совхоз, Ивалгын ОПХ, «Байгал» учхоз, Улаан-Үдын болон Сотниковой шубуунай фабрикануудай коллективүүд илангаяа ехэ хубитаяа оруулаа.

Һү һаалиин фермэнүүд сооһоо Халюутын совхозой Краснояровска, «Пригородный» совхозой Ошурковско, «Заветы Ильича» совхозой Кокоринско, Оронгын совхозой Кибалинска фермэнүүд илангаяа һайнаар ажаллана. Тэдэ фермэнүүдтэ нютагай Соведүүдэй депутадуудай бүлэгүүд болон постнууд һайнаар хүдэлнэ гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Үнгэрэгшэ 1985—1986 онуудай ниитын малай үбэлжэлгын үедэ эндэхи бүлэгүүд ба постнууд яһала эдэбхитэйгээр хүдэлмэриеэ ябуулһан байна.

Районой ажалшадай түйлаһан амжалтанууд тухай хэлэгдэбэ гээшэ. Гэхэтэй хамта түйлаһанаараа омогорхожо, һанаагаа амарха эрхэгүйбди. Ушарынь гэхэдэ, шиидхэгдээгүй асуудалнууд олон, хэрэглэгдээгүй нөөсэ арга боломжонуудай үшөөл ехэ.

Манай районд олон ажахынуудта ургаса багаар абтана. Ажахынуудай түйлаһан дүнгүүд тэгшэ бэшэ байна ха юм. Тодорхойлбол, байгша ондо Халюутын совхоздо нэгэ гектарһаа 21,5 центнер ороохо тараан хуряагдаа, тиихэдэ Ивалгын совхоз-техникумдэ оройдоо 9 центнер орооһон абтаа.

Нэгэ адли эрхэ байдалда байбашье, зарим ажахынуудта баян ургаса абахын түлөө мүртэй хүдэлмэри ябуулагданагүй гэжэ энэ баримта гэршэлнэ бшуу. Районой ажахынуудта зональна системэ муугаар нэбтэрүүлэгдэнэ, тарялан үрэжүүлхэ талаар хүдэлмэри хангалтагүйгөөр ябуулагдана.

Хартаабха болон овощ ургуулха түсэбөө бүхы ажахынууд дүүргээгүй. Жэшээлхэдэ, «8 марта» колхоздо гектар бүриһөө 452 центнер хартаабха суглуулжа абаа һаань, «Заветы Ильича» совхоздо оройдоо 40,5 центнер хартаабха гектар бүриһөө абаба. Газар таряаланда ямараар ханданабибди, тэрэл зэргээрээ ургаса хуряанабди гэжэ сэхэ мэдэрхэ ёһотойбди.

Мал шахан таргалуулха, үхэр малай гарзалха ябадал хорооохо, үүлтэрэй хүдэлмэри һайжаруулха, тиигэжэ тэрэнэй ашаар малай ашаг шэмэ дээшэлүүлхэ талаар нөөсэ арга боломжонууд яһала бии. Гэбэшье ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд болон мэргэжэлтэд энэ шухала асуудалда бодото анхарал хандуулнагүй.

Байгша ондо һаамхай үнеэн бүриһөө дунда зэргээр 2200 килограмм һү һааха зорилго урдаа табинхайбди. Зүгөөр ойрын сагта үнеэн бүриһөө 2400—2500 килограмм һү һааха аргатайбди. Энэ зорилго бэелүүлхын тула һаалишан, малшан бүхэн ажалайнгаа эршэ шангадхажа, хурдадхалгын замда гараха ёһотой.

Манай районд нэгэ үедэ «мартагдажа» байһан 10 шахуу һуурин тоологдодог байгаа юм. Тэдэ һууринуудтань ясли-сад, магазин гэхэ мэтэ үгы һэн. Мүнөө бидэнэр эдэ «мартагдаһан» һууринуудаа һэргээжэ, социально-соелой барилгануудые хэхэ ёһотой болонобди. Гадна худалдаа наймаанай, хүн зоной ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангалгын эмхи зургаануудай материально-техническэ үндэһэ һуури һула байһан зандаа. Районой больница, хэдэ хэдэн магазинууд хуушан байранууд соо байрладаг.

Тиихэдэ хүн зоной ажаһууха гэрнүүд олоор баригдаха ёһотой. Ивалгын совхоз-техникумдэ, Халюутын совхоздо хоёр-хоер байратай гэрнүүд баригдаха аад, барилгын материалнуудаар дуталдажа байнхай.

Бар хүсөөр хэгдэдэг хүдэлмэри оньһожоруулха гээшэ шухалын шухала хэрэг. Гэхэтэй хамта тэжээлэй цехгүй, улаан булангүй, ямаршье оньһон техникэгүй фермэнүүд дайралдана. Тэрээнһээ уламжалан, тэдэ фермэнүүдтэ ажаллаха кадрнууд дуталдана. «Заветы Ильича», Оронгын совхозуудта, «8 марта» колхоздо хойшолуулагдангүй шиидхэгдэхэ хэрэг энэл асуудал мүн болоно.

Амжалтануудые түйлаха ябадал хүнэй урма зориһоо, тэрэнэй һуудал байдалһаа ехээр дулдыдадаг гэжэ мэдээжэ. Ушар тиимэһээ арадай депутадуудай Соведууд хүн зониие худалдаа наймаанай, медицинскэ, ажаһуудалай талаар хангалгые һайжаруулхын түлөө оролдоно. Юундэб гэхэдэ, бүхы илалтануудынай хүдэлмэришэд, колхозникууд, мэргэжэлтэд болон алба хаагшадай эршэтэ ажалаар түйлагдадаг байна ха юм.

Байгша ондо тэжээл бэлэдхэхэ асуудалда ехэ анхарал хандуулаа һэмди. Тэжээлгүйгээр хүдөө ажахын продукци ехээр үйлэдбэрилхэ аргагүй гэжэ мэдээжэ. Тиимэһээ үбһэ, таряа хуряалгаяа яһала эмхитэйгээр үнгэргөөбди. Нэгэ толгой малда 18,5 центнер тэжээлэй единицэ байгша ондо хүртэхэ, энэмнай хуушанайхидаа орходоо ехэ амжалта гээшэ ааб даа. Луговодууд болон механизаторнуудай шударгы бэрхэ ажалай ашаар горитой ногоон ургуулагдаһан байна. Жэшээлхэдэ, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутат А. Г. Цыремпиловэй хүтэлбэрилдэг сабшалан һайжаруулдаг отряд гектар бүриһөө 43 центнер үбһэ хуряажа абаа. Мүн энэл Оронгын совхозой луговодууд В. О. Юмовэй, С. П. Доржиевэй бригаданууд 40 центнер хүрэтэр үбһэ гектар бүриһөө хуряажа шадаа.

Таряа хуряалгын үедэ Ивалгын ОПХ-гай механизаторнууд В. И. Колмаков, И. М. Макин, Е. Ф. Лаптев гэгшэд социалис мүрысөөндэ шалгараа һэн. Түрүүшүүлые дурдаа һаа, район соомнай олон aаб даа.

Гол шухалань гэхэдэ, нютагай Соведүүдэй депутадуудай үзүүлһэн нүлөөнэй, туһаламжын ашаар ажалша коллективүүд саашадаашье ехэ амжалтануудые түйлаха аргатай. Бидэнэр бултадаа, нютагай Соведүүдтэ хүдэлдэг хүнүүд, депутадууд ажал дээрээ һайн һайхан үльгэр жэшээ харуулжа, ороной социально-экономическэ хүгжэлтые хурдадхаха хэрэгтэ ехэ хубитаяа оруулха уялгатайбди. Энэ зорилго бэелүүлхын тула бэе бэедээ эрилтээ, харюусалгаяа дээшэлүүлхэ ёһотойбди.

В. ЧИМИТОВ,
Арадай депутадуудай Ивалгын районно Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ.

ГАБЬЯАТА БАГША

Будажаб Дмитриевна Будаева гушан жэл соо олохон лэ үхибүүдтэ эрдэмэй дээжэ «А» үзэгһөө эхилээд, бодолго, уншалга, бэшэлгэ гэхэ мэтые заагаа, тэдэниие хүмүүжүүлээ.

...Бидэ багашуул эхэ, эсэгэнэртээ үдэшүүлэн Барханай дунда һургуулиин һэруул һайхан эхин классай богоһо алхажа ороод, эрдэм һургуулиин түрүүшын хэшээл абаа бэлэйбди. Тиин дүрбэн жэл мэдэгдэнгүй шахуу үнгэршөө һэн. Һуралсалдаа ханамжатай, һонор һурагшад бидэнэр соо олон бэлэй. Жэшээлхэдэ, Жаргал Намжилон, Сережа Будаев, Люба Бухаева, Роза Будаева болон бусад мүнөө дээдэ эрдэмтэй мэргэжэлтэд болонхой, арадай ажахын элдэб һалбаринуудта ажалладаг.

Бидэ ямаршье ажалда, хаанашье ябаа һаа, эхин түрүүшынгээ багшые мартадаггүй, гурэн түрын удха шанартай ехэ һайндэрнүүдээр дашарамдуулан амаршалга-бэшэгүүдээ эльгээжэ, һониноо дуулгажа байдагбди. Тиимэһээ манай багшын эгээл ехэ шагналынь юун болохоб гэхэдэ, тэрэнэй һургаһан шабинарай халуун баяр, һайн һайхан һанал хүсэлнүүдынь ха юм.

Энэрхы зөөлэн абари зантай, үгэ зугаа элбэгтэй, олоной түлөө оролдожо ябадаг, түрэл Бархан нютагтаа хүндэтэй болоһон Будажаб Дмитриевна тухай дуулаагүй, тэрэниие таниха, мэдэхэгүй хүн Баргажан, Хурамхаан нютагуудта үгы ёһотой.

Будажаб Дмитриевна олон жэлэй туршада Барханайнгаа дунда һургуулида литературно-драматическа кружок эмхидхээд, ехэ, бага зүжэгүүдые найруулан табижа, уран зохёолдо, театрта һэдэбтэй, дуратай үхибүүдые элирүүлдэг һэн. Тэрэ өөрөөшье Барханайнгаа арадай театрта олон тоото зүжэгүүдтэ наадаһан, зариманайнь гол рольнуудыешье гүйсэдхэжэ, драматическа коллективүүдэй харалгануудта лауреат болоһон байха.

Мүнөө Б. Д. Будаева наһанайнгаа амаралтада гараашье һаа, залуу багшанарта зүбшөөл заабаринуудые үгэдэг, дүй дүршэлөөрөө хубаалдадаг юм. Тэрэнэй гурбан хүбүүд бултадаа дээдэ һургуулитай мэргэжэлтэд болонхой, түрэл нютагтаа ажаллажа байдаг.

Буряадай АССР-эй габьяата багша Будажаб Дмитриевна Будаевагай олон тоото һурагшад тэрээндэ ута наһа, удаан жаргал хүсэнэбди.

Б. ДОНДУПОВ.
Хурамхаан.

Оролдосотой ажалай олон бүтээлнүүд

НЮТАГ бүри артель колхоз тогтоолгын түүхэтэ үе болоһон 1930 оной намар Үдын-Байшан (Улаан-Үдэ) ерэжэ, **улаан багшын һургуули** гэжэ алдаршаһан Бурпедтехникумдэ ороходом, эндэ газар бүриин хүбүүд, басагад һуража байгаа һэн. Тэдэнэй дунда хүршэ Монгол орондо нэгэ жэл соо багшаар хүдэлжэ ерээд, һуралсалаа үргэлжэлүүлхэ гэжэ байһан Дугар Мижидон Балдан Санжин хоёртой нэгэ байрада байха болобоб.

Балдан Санжиевич Санжин болбол даруу түни зантай, үсөөн үгэтэй, бага юумэндэ ухаа алдажа, һай һүй гэхэгүй, юумые шүүмжэлжэ сэгнээд, сорьнгоо тобшолол гаргаха дуратай нүхэр байба. Нэгэтэ Дугарнай «Зандан модон» гэжэ шүлэг бэшэбэ. Тэрэ шүлэгыень Санжин зада шүүмжэлбэ. Би «Хуша модон» гэжэ шүлэг бэшэбэб. Санжин баһал шүүмжэлхэ юумэ олобо. Тиигээд бидэнэй дунда Санжин шүүмжэлэгшэ гэжэ нэрэтэй болобо.

Саашадаа багшын, уран зохёолой, хэблэлэй хүдэлмэри бидэнэй холоошье улам үргэдхэн бэхижүүлхэ, тон дүтын хани нүхэд болгоо һэн. Залуугай унаган нүхэд гээшэ саашадаа наһатай болохо бүреэ бэе бэедээ улам энэрхы болодог.

Балдан Санжиевич шадамар бэрхэ оршуулагшан боложо алдаршаа. Тэрэнэй буряад хэлэн дээрэ һайнаар оршуулһан ород классигуудай номууд үргэн уншагшадайнгаа сэдьхэлдэ һонирхол татан уншагдадаг һэн. Үхибүүдтэ зорюулжа, А. Чеховэй, И. Тургеневэй, М. Горькиин, К. Ушинскиин, Л. Толстойн, мүн бусадшье зохёолшодой бэшэһэн, хүмүүжүүлгын гүн удхатай бүтээлнүүдые буряад хэлэн дээрэ Б. Санжинай оршуулжа гаргаһаниинь хүүгэдэй буряад номуудай хомор байха үедэ айхабтар ехэ үүргэ дүүргэһэн гэжэ наһаараа багшалжа, хүүгэдэй дунда ябаһан хадаа бодотоор гэршэлхэ байнам.

Балдан Санжиевич удаан саг соо номой хэблэлэй уран зохёолой, учебнигүүдэй ахалагша редактор байжа, эрилтэ ехэтэйгээр, ажалдаа тэсэмгэй оролдосотойгоор хандажа, шэн габьяата, нягта нарин ажалаараа ехэ хэрэг бүтээжэ, илгаран тодороо бэлэй.

Балдан Санжиевич Санжин миниин «Эреэн хүһан» гэжэ түүжын редактор болохо байгаа. Энэ ном тухай асуудалаар номой хэблэлэй директор Цырендоржи Жанабадараевич Дамдинжаповта ороходом:

— Редактор Балдан Санжиевич номыеш магтана. Тэрэмнай тиимэ бэлээр магтадаг хүн бэшэ юм. Багша хүн хадаа һурагшадта бараг юумэ бэшээ хаш,—гээ һэн.

Балдан Санжиевичай хинан заһажа гаргаһан жэжэ хэмжээнэй номуудые, учебнигүүдые тоолонгүй, томо захатанууд болохо Хоца Намсараевай табан ботиһоо эхилээд, Ж. Тумуновай, Ж. Балданжабоной, Б. Мунгоновой, Д-Р. Батожабайн романуудые дурдабал, энэ хүмнай нилээн ехэ ажал хэһэн гэжэ элирхэ.

Дайнай үеын жэлнүүдтэ—шэрүүн шанга үедэ дүршэл ехэтэй оршуулагша Б. С. Санжин хадаа Борис Горбатовай «Дарагдаагүйшүүл», Ванда Василевскаягай «Һолонго» гэжэ повестьнуудые, Александр Фадеевай «Залуу гварди» гэжэ романиие оршуулан, саг соонь гаргаһан байдаг. Тэрэ үедэ эдэ номуудай дүүргэһэн үүргэ айхабтар ехэ юм. Хатуу хүндэ жэлнүүдтэ уялгата ажалайнгаа һүүлээр унтаха, амарха сагаа богонидхон, дэнгэй бүүдэгэрхэн гэрэлдэшье һуужа, эдэ удха түгэлдэр номуудые оршуулһан ажалыень Балдан Санжиевичай дайнай хатуу жэлнүүдтэ гаргаһан баатаршалга гэжэ тоолохоор байдаг.

Би эндэ Балдан Санжиевичай хитад, монгол уран зохёолшодой зохёолнуудые, ород арадай үльгэр онтохонуудые оршуулһыень дурданагүйб.

Балдан Санжиевич өөрөө бэлигтэй уран зохёолшо юм гэжэ тэмдэглэнгүй гарахын аргагүй байна. Тэрэнэй хүүгэдтэ зорюулжа бэшэһэн бага, ехэ рассказууд уран найруулгатай, удхаар һайн эдир уншагшадтаа һайшаагдадаг, дура сэдьхэлыень татадаг байгаа юм. Тиимэһээ һурагшадай үзэхэ һуралсалай номууд соо тэдэнь хүндэтэ һууринуудаа олонхой байдаг.

1703 ондо Байгалай үмэнэһөө Москва зорижо, Пётр I сагаан хаанда зорижо, хори буряадай арбан нэгэн эсэгын түлөөлэгшэдэй галзуудай зайһан Бадан Турахинай ударидалга доро аяншалан ошоһон тухай «Заяанай зам» гэжэ түүхэтэ томо роман автораа имагтал буряад арадтаа бэшэ, бүхы ужам Зүблэлтэ орон соогуураа суурхуулжа, мэдээжэ болгоо һэн.

Балдан Санжиевич бүгэдэ ниитын хэрэгтэ үнэн зүрхэнһөө тон халуунаар хабаадажа, үрэ ехэтэйгээр бодото ажал бүтээлсэхэеэ оролдодог. Олохон жэл соо Буряадай АССР-эй Уран зохёолшодой холбооной дэргэдэ Литфондын түлөөлэгшын тушаалые даажа, энэ шухала ажалые эмхитэй, гуримтай болгоһон, уран зохёолшодой амаралтын зуһалангые өөдэ татаһан юм.

Буряадай АССР-эй соёлой габьяата хүдэлмэрилэгшэ Балдан Санжиевич Санжин 75 наһа хүрэбэшье, хүнгэн сарюун зандаа, зохёохы ажалаа үргэлжэлүүлһээр һууна. Юбиляртаа элүүр энхые хүсэн, үндэр наһаарнь амаршалая.

Цокто НОМТОЕВ.

Балдан САНЖИН

ЭНХЭРЭЛ

(Рассказ)

— Аба, эжымнай больницаһаа гаража, хэзээ гэртээ ерэхэб? — гэжэ Баярмаа басаганиинь, долоодохи классай һурагша, эсэгынгээ ажалһаа ерэхэдэ асууба.

— Эжытнай эдэгэжэ байна, ходо хэбтэхэеэ болёо, палата соогуураа ябана, гурба хоноод, гэртээ ерэхэб гэнэ. Басагадни, һайнаар ажаллаад, бэрхэнүүд байгты гэжэ захина,— гэжэ эсэгэнь басагадайнгаа нюур нэгэ-нэгээр харан хэлэбэ.

Дүрбэн басагадынь мүн нюур нюураа харалсан минһэрэлдээд, һанаа алдаба. Юуб гэхэдэ, табатайхан дүү басаганиинь саадһаа ерэмсэрээ, эжыдээ ошоё гэжэ эгэшэнэрээ дайлаад, мэнэ һаяхан арсалдаһан байгаа.

— Маша, юундэ нимэ уруу дуруу, уйлахаяа һанаһан юм шэнги һуунаш? Эжынгээ ерэхэеэ байһанда баярланагүй аалши? — гэжэ эсэгэнь бага басаганһаа асууба.

— Баярланаб. Би эжыдээ мандарин абааһаха гээ һэм,—гээд, Маша саарһанда орёолтотой монсогор юумэ харуулба. — Эжымни энээниие эдеэ һаа, бүри түргэн эдэгэхэл. Саадта үгэхэдэнь, эдингүй асараab.

— Бэрхэ даа, басагахамни. Мүнөө орой болоо. Эжымнай ерэхэ дүтэлөө ха юм. Хадагалаад бай, мандаринаа, — гэжэ эсэгэнь өөгшөөбэ.

— Үнеэгээ һааха, огородоо уһалха гэжэ байхадамнай, Маша больница ошоё гээд һалаагүй, тиигээд мүнөө сухалтай байна. Эжынгээ ерэтэр мандаринаа хадагалаад байг лэ. Больницада үбшэнтэнтэй уулзаха саг бии ха юм,— гэбэ Баярмаа.

— Зүб, зүб. Хэнтнайш буруу бэшэ. Басагадни яһала бэрхээр байнат. Эжытнай хүу мэдэнэ. Ерэтэрнь бүри бэрхээр байя. Баярлаха, барһамнай. Тиимэ гү?

— Тиимэ, тиимэ,—гэлдэбэ басагадынь.

— Би эжынгээ ерэхэ үдэр саадтаа ошохогүйб. Гэртээ эжыгээ угтахаб! — гэжэ Маша мэдүүлбэ.

— Зүб лэ даа. Эжыгээ һайханаар угтаха, баярлуулха хэрэгтэй. Аяар хахад һара больницада хэбтээ ха юм. Һуралсалай жэлэй эхилхэһээ урид эдэгэһэниинь ямар һайн бэ! — гээд эсэгэнь дуугарба.

Тэдэнэр муухай болоһон хубсаһа хунараа, амһартаяа угааба. Шалаяа ялайтар аршаба. Газаа гэртэхиеэ өөдэ татаба. Машашье нааданхайнуудаа эмхилбэ. Куклануудайнгаа нюур, гарнуудые аршаба.

Одсошье хүлеэгдэһэн үдэр болобо. Үдын хойно эжы аба хоёрынь орожо ерэбэ.

— Зай, һайн байна гүт, басагадни? Бэрхэнүүдта! Гэртэхи газаахи ажалаа һайнаар хэжэ байгаа гэжэ абатнай хэлэнэ. Эжын үгыдэ муу байгаа гү? — гэжэ хэлээд, эхэнь басагадаа ээлжээгээр таалаба.

— Эжыгээ үгылөөбди даа. Би үдэр бүри хүлеэгээб. Ходо һанаандаа оруулдаг, һүниндөө таалажа зүүдэлдэг байгааб. Хэхэ ажалай ехэ гээшэнь. Үнеэгээ өөрөө һаадаг байгааб, түрүүшээр Ханда абгай туһалаа һэн,—гээд Баярмаа эхэеэ хүзүүдэнэ.

— Бишье эжыгээ ехээр һанааб! Баһа бэрхээр байгааб. Өөрөө хубсалдаг, оро дэбидхэрээ өөрөө хуряадаг байгааб,—гээд, Маша эжынгээ гарһаа татасагаана.—Энээниие өөрөө эдингүй, хэндэшье үгэнгүй, танда хадагалжа байгааб,— гэжэ уянгатайгаар хэлээд, монсогор мандарин эжыдээ үгэбэ.

— Би хэнһээшье үлүүгээр шамайгаа һанааб. Шинии үгыдэ ходо бүрэгэр, наран үгы шэнги байгаа,— гээд гурбадахи класста һурадаг Сэсэгма басаганиинь эхэеэ тэбэрибэ.— Би шоройгоо хамадаг, огородоо уһалалсадаг байгааб.

Харин табадахи класста һурадаг Роза басаганиинь юушье дуугарангүй, полотенци бэлдээд, тааз соо бүлеэн уһа хээд, эхынгээ урда табижа.

— Бэешни гэмгүй бэзэ? Һайнаар эдэгээл хадаа болоо! Мүнөө амара! —гээд, тайлажа хүлыень угааба.

Эдэ басагадай хэниинь эхэдээ үлүү мээхэй, дуратай гээшэб?

Үрэтэ ажалай, элүүр энхэ байдалай түлөө

...ГЭДЭ АРАДАЙ ХЭРЭГ

хааминай районой түбэй больницын ахамад врач Б. Н. Немдаков, санитарно-эпидемиологическа станциин ахамад врач Н. А. Ваганова хүтэлбэрилдэг юм.

Лекци, хөөрэлдөөн, тематическа үдэшэ, конференци, элүүр энхын һайндэр, спортын һайндэр гэхэ мэтэ элдэб онол аргануудые элүүр энхын пропагандистнар аша үрэтэйгөөр хэрэглэдэг. Мүн шагнагшадта дурадхагдаһан баримтата фильмүүд тэдэнэрэй һонирхол татадаг гээшэ. Жэшээнь, «Түрүүшын хундага», «Нэгэ наһанай хронико» гэһэн баримтата фильмүүдые харагшадтай аша туһатай хөөрэлдөөнүүд болоо.

Имэ конференцинүүд районой промышленна 14 предприятинуудай ажалша коллективүүдтэ үнгэрэгдөө. Элүүр энхэ байдал сахилга тухай темэ арадай университедэй, элүүр энхын һургуулинуудай, түрэлхидэй лекторинуудай, Залуу гэр бүлын болон Амаралтын үдэрэй клубуудай программануудта оруулагданхай. Энэ темэдэ зорюулагдаһан уулзалганууд Закаменск хотын агитталмайнуудта эмхидхэгдэһэн байха юм.

Һүүлэй үедэ Амаралтын үдэрэй клубуудай хүдэлмэри олоной анхарал татана. Һара бүхэнэй хоёрдохи амаралтын үдэртэ Закаменскын Соёлой ордондо хүн зон олоороо суглардаг. Сугларһан эхэшүүл, багашуулые нэн түрүүн ордоной харалгын залда урижа, мультфильмнүүдые харуулдаг. Һүүлээрнь ритмическэ гимнастикын хэшээлнүүд үнгэргэгдэнэ. Хэшээлнүүдэй удаа үхибүүдые наһа наһаарнь илгадаг. Һургуулида ороогүй гү, али эхин классуудта һурадаг багашуулда куклануудай театр зүжэг дурадхана. Дунда классуудай һурагшад спортивна мүрысөөнүүдтэ хабаадалсадаг. Харин тэдэнэрэй эхэ, эсэгэнэр врачай лекци шагнадаг, үгышье һаа багшанартай, юристнүүдтэй, ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангалгын албанай хүдэлмэрилэгшэдтэй хөөрэлдэдэг гээшэ. Врачай лекциин һүүлээр медицинскэ асуудалнуудта зорюулагдаһан фильмүүд дурадхагдадаг юм.

Удаань эхэшүүл, багашуулшье ордоной бага зал соо суглардаг. Эндэ районой худалдаа наймаанай хүдэлмэрилэгшэд тэдээндэ промышленна элдэб зүйлнүүдые, номуудые худалдана. Мүн олон янзын амтатай эдеэ хоолой рецептнүүдые гэрэй эзэн эхэнэрнүүдтэ тогоошод дурадхадаг байна. Соёлой ордоной фойе соо үхибүүдэй зурагуудай болон гар бүтээлнүүдэй выставкэ энэ үдэр эмхидхэгдэнэ.

Олоной дунда медицинскэ эрдэм мэдэсэ дэлгэрүүлгэдэ Залуу гэр бүлын клубай хүдэлмэри горитой нүлөө үзүүлнэ. Энэ клуб районой ЗАГС-ын дэргэдэ эмхидхэгдэнхэй. Клубай соведэй бүридэлдэ медицинскэ хүдэлмэрилэгшэд — акушер-гинеколог, дерматовенеролог, үхибүүдэй врач, нарколог болон санитарна врач ородог. Клубай хэшээлнүүдтэ һая гэр бүлэ болоһон залуушуул хабаадана. Шэнэ гэр бүлые бүридхэлдэ абаха үедөө тус клубай хэшээлнүүдтэ хабаадахые уриһан бэшэг залуушуулда барюулдаг заншалтай. Энэ бэшэг соо клубай хэшээлнүүдэй программа толилогдонхой. Программа дотор врачнуудтай хөөрэлдөөнүүд, мүн горсоведэй депутадтай, юристтэй, багшанартай уулзалганууд хараалагданхай. Энээнһээ гадна амтатай эдеэ хоол бариха тухай, айлшадые яажа угтаха тухай залуушуулда тодорхой зүбшэл үгтэнэ. Шэнэ үеын причёско, хубсаһа хунар тухай ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангалгын албанай мастернууд хөөрэдэг.

Элүүр энхые сахилгын темэнүүдтэ зорюулагдаһан тусхай кинолектори «Горняк» кинотеатрта хүдэлнэ.

Хүн зоной элүүр энхэ хадаа гансал медигүүдэй ажалда хабаатай асуудал бэшэ, харин бүгэдэ арадай шухалын шухала хэрэг мүн.

Э. ЕЛИСЕЕВА,
Санитарна гэгээрэлэй республиканска байшангай хүдэлмэрилэгшэ.

ТООСООН ЗҮБШЭГДЭБЭ

Архидалгагүй байдалай түлөө тэмсэхэ Бүхэсоюзна бүлгэмэй республиканска эмхиин Соведэй ээлжээтэ заседани боложо, «КПСС-эй XXVII съездын шиидхэбэринүүдтэй зохилдуулан, архидалгагүй байдал байгуулха талаар Гусиноозёрскын городской, Сэлэнгын районно эмхинүүдэй ябуулдаг хүдэлмэри тухай» асуудал зүбшэн хэлсэгдэбэ. Тус нэгэдхэгдэмэл эмхинүүдэй харюусалгата секретарь К. М. Хамуева энэ асуудалаар тоособо.

Гусиноозёрск хотодо, Сэлэнгын районд архидалгагүй байдал байгуулхын түлөө тэмсэл үргэнөөр ябуулагдана, архидалгагүй байдалай түлөө тэмсэхэ районно, городской эмхи горитой хүдэлмэри хэнэ. Энэ талаар ябуулагдаһан хүдэлмэри район соо ажаһуугшадай ажабайдалда һайн нүлөө үзүүлнэ гэжэ тэмдэглэгдээ. Тиигэбэ ябабашье тус эмхиин ажал ябуулгада зарим тэды дутуу дунданууд бии гэжэ мүн лэ заагдаба. Эдэ дутуу дундануудые усадхаха талаар саг дары, бүтэмжэтэй хэмжээнүүдые хараалан бэелүүлхэ эрилтэ тус эмхиин соведэй урда табигдаа.

Архидалгагүй байдалай түлөө тэмсэхэ Бүхэсоюзна бүлгэмэй Улаан-Үдын городской эмхиин соведэй харюусалгата секретарь **О. Г. Егоров**, Буряадай АССР-эй элүүрые хамгаалгын министр **Л. Д. Мадыева**, архидалгагүй байдалай түлөө тэмсэхэ Бүхэсоюзна бүлгэмэй Прибайкалиин районно эмхиин соведэй түрүүлэгшын орлогшо **А. А. Шатов**, Түнхэнэй районно соведэй харюусалгата секретарь **С. С. Сотчиков**, санитарна гэгээрэлэй республиканска Байшангай врач **С. С. Акатева**, республиканска эмхиин соведэй түрүүлэгшын орлогшо **Ф. И. Унагаев** гэгшэд тоосоо зүбшэн хэлсэлгэдэ хабаадалсажа, һанамжануудаараа андалдаба.

Республиканска эмхиин соведэй заседаниин хүдэлмэридэ КПСС-эй обкомой пропаганда болон агитациин таһагые даагшын орлогшо **Д. Б. Шагдуров** хабаадалсажа, үгэ хэлэбэ.

Зүбшэн хэлсэгдэһэн асуудалаар зохихо тогтоол баталагдан абтаба.

Манай корр.

...ҮЛИИН БА ГЭР БҮЛЫН ХООРОНДОХИ ХОЛБООН

зам шэлэхэдэнь түрэлхидэй болон ажалша коллективүүдэй дүүргэхэ үүргэ тухай хөөрэлдөөн гэр бүлын болон ниитын хүмүүжүүлгын асуудалнуудаар зургаадахи областной съезд дээрэ болоһон байна. Һүүлэй үедэ Оренбургда ажалша болон һургуулиин коллективүүд хоорондоо нягта харилсаа холбоотойгоор хүдэлнэ.

Гэбэшье зарим һургуулинуудта ажалда һургалга үзэл сурталай-политическэ хүмүүжүүлгэһээ амяараа бэелүүлэгдэнэ гээд делегадууд тэмдэглээ. Һургуулинуудай, һуралсалай-үйлэдбэриин комбинадуудай, техническэ мэргэжэлэй училищинуудай эрхим коллективүүдэй болон гэр бүлын хоорондохи социально-педагогикын талаар харилсаа холбооной дүй дүршэл хангалтагүйгөөр нэбтэрүүлэгдэдэг.

(ТАСС).

ТАСС ХИЛЫН САНАҺАА

ХҮТЭЛБЭРИЛЭГШЭДТЭ — ШАГНАЛНУУД

САН-ФРАНЦИСКО. Түбэй Америкын дотоодын хэрэгүүдтэ США-гай хамаарал-салга дары болюулагдаха ёһотой! Уласхоорондын аюулгүй байдалые бэхижүүлгэдэ ехэ хубитаяа оруулһанайнь түлөө энэ түбиин политическэ ба ниитын ажал ябуулагшадта барюулагдадаг «Дайн байлдаагүй дэлхэй» гэһэн жэл бүриин шагнал барюулалгын баяр ёһололдо хабаадагшад имэ хандалгатайгаар хандаһан байгаа.

Энэ жэлдэ Контадорско бүлэгэй оронуудай — Мексикын, Колумбиин, Венесуэлын ба Панамын хүтэлбэрилэгшэдтэ лауреадуудай Хүндэтэ дипломууд, дэлхэйе һүлдэлһэн хрустальна дүрсэ барюулагдаба. Түбэй Америкэдэхи хёмороо зүришэлдөөе эбэй ёһоор гуримшуулан шиидхэхэ талаар эдэбхитэй, залан сэхэ хүсэлэл оролдолгонуудые гаргахын түлөө, хуби заяагаа өөһэдөө тодорхойлхо эрхэ эндэхи бэеэ дааһан оронуудта олгохын түлөө, ехэ ябуулгануудые бэелүүлһэнэйнгээ түлөө тэдэнэр уласхоорондын жэрин үндэр сэгнэлтэдэ хүртэһэн байна.

41-дэхи СЕССИИН ХҮДЭЛМЭРИ ДҮҮРЭБЭ

НЬЮ-ЙОРК. ООН-ой Генеральна Ассамблейн 41-дэхи сессиин хүдэлмэри дүүрэбэ. Хүн түрэлтэндэ тохёолдуулагдажа байһан ядерна дайнай аюулые зайсуулан сарахые уласхоорондын эмхиин диплэнхи олонхи гэшүүдэй хүсэжэ байһые, бүгэдэ ниитын эб найрамдал ба аюулгүй байдал хангахын, ядерна дайнай аюулай уршаг түбэгүүдһээ гараха арга олгохын тула олонхи гүрэнүүдэй ухаан бодолые шэнэлхэн хубилгахые, уласхоорондын түгшүүрил һуларуулхые, буу зэбсэг хуряаха талаар бүтэмжэтэй хөөрэлдөөнүүдые хэхэ харгы замуудые бэдэрэн олохые хүсэжэ байһыень энэ сесси элирхэйлэн гэршэлээ. Сессиин түгэсхэлэй пленарна заседани дээрэ ООН-ой Генеральна секретарь Х. Перес де Куэльяр үгэ хэлэхэдээ тэмдэглэбэ. Эб найрамдалай уласхоорондын жэл гэжэ соносхогдоһон 1986 ондо ООН-ой гэшүүн-гүрэнүүд горитой ехэ илгаа хёмороонуудые гаталан дабажа, саашанхи үеын хүнүүдтэ амгалан байдал хангахын тула таарамжатай һайн байдал байгуулхын тула ехэ оролдолго гаргаһан байна гэжэ тэрэ хэлээ.

Советскэ Союзай, бусад социалис оронуудай, бүлэглэлнүүдтэ хабаададаггүй гүрэнүүдэй үүсхэлээр Генеральна Ассамблей 70 гаран тогтоол һайшаажа, буу зэбсэгүүдые хуряалгын ба уласхоорондын аюулгүй байдалые бэхижүүлгын бүхы асуудалнуудаар шухала шиидхэбэринүүдые баталан абаба. Бүхы гүрэнүүдэй ядерна туршалгануудые хэлэрншэгүйгөөр, унжагайржа байнгүй болюулхын түлөө, уласхоорондын эб найрамдал ба аюулгүй байдалые хангахын түлөө, замбуулинай дайдада буу зэбсэг гаргуулхагүйн түлөө делегадууд һанамжануудаа хэлэһэн, бүхы шэглэлээр буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгые хизаарлаха талаар тодорхой алхамуудые хэхэ тухай шиидхэбэринүүдые һайшаан абаһан байна. Сесси «Хүгжэхэ эрхэ» гэһэн деклараци баталан абаа. Уласхоорондын эб найрамдал болон аюулгүй байдал хадаа хүгжэлтэ дэбжэлтын талаар арадуудай эрхэнүүдые бэелүүлгын гол шухала эрхэ нүхэсэлнүүд болоно гэжэ тэрээн соо баяр жабхалантайгаар соносхогдоно. Ядерна дайнай аюулһаа дэлхэй аршалан абархын тула шэнэ холын хараа түсэбүүдые нээһэн Рейкьявигтахи уулзалга буу зэбсэгүүдые хуряалгын ба аюулгүй байдалай асуудалнуудаар юрэнхы хөөрэлдөөнүүдтэ ехэ үүргэ нүлөө үзүүлбэ гэжэ олонхи делегадууд тэмдэглээ. Рейкьявигта хараалагдаһан арга боломжонуудые алдажа болохогүй гэжэ ООН-ой Генеральна Ассамблейн баталан абаһан тогтоолнууд соогоо США-е, СССР-ые уряалба.

Буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгаяа үргэлжэлүүлхэ гэһэн захиргаанайнгаа хараа шэглэлые США-гай делегаци сесси дээрэ һайшаан дэмжэһэн байгаа. Тиигэжэ буу зэбсэгүүдые замбуулинай дайдада бүтээн гаргалгые зайсуулан сараха тухай тогтоол баталан абахын түлөө 154 гүрэнэй дуугаа үгэхэдэнь, Холбоото Штадууд гансаараа һапалаа бариһан байна. Ядерна буу зэбсэг туршалгануудые болюулха, хорихо тухай тогтоолые Холбоото Штадууд Англи болон Францитай хамта буруушаажа байһанаа мэдүүлбэ. Уласхоорондын эб найрамдал болон аюулгүй байдал байгуулха тухай тогтоолые США буруушааһан байгаа.

Экономическа аюулгүй байдал хадаа уласхоорондын аюулгүй байдалай гол хубинь болоно гэжэ сесси тэмдэглэнэ. Үнэн зүб демократическа үндэһэ һуури дээрэ уласхоорондын мүнгэн һангай худалдаа наймаанай харилсаае шэнэдхэн хубилгаха шухала гэжэ тэрэ баталба. Имэ зорилготойгоор хүгжэжэ байгаа оронууд тушаа политическэ ба экономическа хашалта харшалалтын арга зэбсэг болохо экономическа хэмжээнүүд тухай, Никарагуада эсэргүүгээр США-гай тогтооһон худалдаа наймаанай хашалта харшалалта тухай, эдеэ хоолой зүйлнүүд ба экономическа асуудалнууд тухай тогтоолнуудые уласхоорондын эмхи баталан абаба. Экономическа хашалта харшалалта хадаа ООН-ой уласхоорондын эрхэнүүдэй, Уставай ёһо гуримуудые хазагайруулһан ябадал болоно. Ушар тиимэһээ тэрэниие дары зогсоохо шухала.

Нютаг нютагуудай хёмороо зүришэлдөөнүүдтэ, нэн түрүүн Африкын урда хубидахи, Дүтын Зүүн зүгтэхи, Түбэй Америкэдэхи байдалда делегадууд анхаралаа ехээр хандуулба. Эндэхи байдалые политическэ аргаар шиидхэхэ шухала гэжэ тэмдэглэбэд. Африкын ба Урда Америкын хоорондохи Атлантическа океанай үргэн нэлэнхы районие «Урда Атлантикадахи эб найрамдалай ба харилсаа холбооной зоно» болоно гэжэ сесси соносхоо.

«БАЙГАЛ» ЖУРНАЛАЙ ШАНДА ХҮРТЭХЫН ТҮЛӨӨ БҮХЭСОЮЗНА МҮРЫСӨӨН

ИЛАГШАД ТОДОРБО

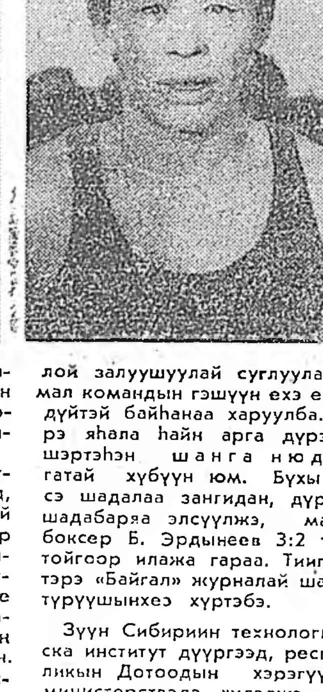

«Байгал» журналай шанда хүртэхын түлөө боксоор бүхэсоюзна заншалта XVII мүрысөөн дүрбэн үдэрэй туршада Улаан-Үдын «Труд» бүлгэмэй Спортын байшан соо боложо дүүрэбэ.

Эндэ бэлигтэй бэрхэ залуу боксернууд уулзалгаhаа уулзалга бүхэндэ хаба шадалаа зангидан, арга дүрэеэ мүлижэ, мэргэжэл шадабаряа дээшэлүүлhэн байна.

Казахстанай, Киргизэй ССР-эй, мүн Россин Федерациин олохон хотонуудай арhан бээлэйн шадабаритадай манай энэ жэлэй нааданда хабаадахые зүбшөөhэн аад, элдэб шалтагаанаар ерэжэ шадаагүй байhан ушарынь боксдо дуратайшуулай урма хухалhан, мүртэй шанга тулалдаанууд болонгүй, мүрысөөн hонигүйгөөр үнгэрхэнь ха даа гэhэн бодол түрүүлhэншье байжа магадгүй. Зүгөөр Монголой залуушуулай суглуулагдамал командын хэдэн гэшүүдэй хабаадаhаниинь заншалта наадыемнай шэмэглэжэ, ринг дээрэ болоhон уулзалгануудта сог зали бадаруулhан, эршэ абьяас нэмээhэн байха юм.

Түгэсхэлэй нааданууд hонирхолтой, тэнсүү шанга тэмсэлдэ үнгэрбэ. Эгээл хүнгэн шэгнүүрнүүдтэ Монголой боксернууд онсо шалгараа. Энэ үдэр А .Слабожанин (Новокузнецк) О. Дэмбэрэл (МНР) хоёр түрүүлэн рингдэ гараба. Монголой түрүү hуури эзэлхын түлөө мүрысөөндэ бронзо медаляар шагнагдагша, Улаан-Баатарта үнгэргэгдэhэн уласхоорондын нааданда илагша, МНР-эй ниислэлэй гуталай үйлэдбэриин нэгэдэлэй монтер Очирын Дэмбэрэл ядамаггүйгөөр шүүжэ гараха ёhотой гэжэ сугларгашад багсаамжалаа hэн. 11-дэхи СПТУ-гай hурагша Александр Слабожанин эршэмтэйгээр добтолжо, илалта түйлаха ехэ хүсэл эрмэлзэлтэй байhанаа харуулба. Тэрэ 17-тойшье hаа, бар хүсэтэй, яhала hайн арга дүрэтэй, ринг дээрэ боложо байhан тулалдаае али бүхы талаhаань сэгнэжэ үзэхэ өөрын харасатай боксер юм. Александр — hалгайбша, ушар иимэhээ нүгөөдэдөө ехэл таарамжагүй спортсмен мүн. Бүхы гурбан раундын туршада добтолбошье, имагтал дүршэл шадабари багатай байжа, хоёрдохи hууридаа гараха баатай болобо. Томо ехэ металлургическа предприятинуудай проект табилсаhан академик И. П. Бардинай дурасхаалда зорюулагдажа, Череповец хотодо үнгэргэгдэдэг мүрысөөндэ бронзо медаляар шагнагданхай эдир хүбүүн урагшаа нэгэ алхам хэбэ гээшэ. Түгэсхэлэй уулзалгада хабаадаhан эгээл эдир спортсмен гэгдэжэ, тэрэ тусхай шанда хүртэбэ.

51 килограмм. Жадамбын Энхтүүр (МНР) Олег Пятков (Улаан-Үдэ) хоёр уулзаа. Тэдэнэр сасуутан — 20 наhатайнууд. Зүүн Сибириин технологическа институдай студент О. Пятков Россин Федерациин чемпионадта бронзо медаляар шагнагдаhан намтартай. Сэхыень хэлэхэдэ, нютагаймнай хүбүүн бүхы мэргэжэл шадабаряа элсүүлэн харуулжа, бирабагүй. Юундэшьеб тэрэ сог залигүйгөөр тулалдажа, шүүгдэшэhэн байна. Ехэ ерээдүйтэй гэжэ тоологдодог залуу боксероймнай hорилго бэлэдхэлдэ алдуу дутагдал гаргагдажа байгаагүй юм аабза?! Мүрысөөнэй дүнгүүдhээ боксер өөрөө, мүн тэрэнэй тренернүүд зүб тобшолол хэхэ ёhотой гэжэ hанагдана.

— Удаадахи шэгнүүртэ спортын мастерта кандидат Баяр Дариев ,(«Урожай») спортын мастер Юрий Мангатаев («Динамо») гэгшэд рингдэ уригдана, — гэжэ микрофоноор соносхоходонь, зал соо хүлгөөтэй болоодхино. Энэньшье гайхалтай бэшэ. Юуб гэхэдэ, эдэмнай республикын суглуулагдамал командын гэшүүд, дүршэл шадабаритай, гоё hайхан арга дүрэтэй боксернууд юм. Нэгэдэхи раундда Баяр эдэбхитэйгээр добтолжо, ехэ зорилго урдаа табиhанаа гэршэлбэ. Тиигээгүй hаа, илалта түйлажа шадахагүй байhанаа hайн ойлгоо hэн. Байгша ондо Б. Дариев бүхэсоюзна хүдөөгэй спортын зунай V наадануудта хоёрдохи hуури эзэлжэ, СССР-эй спортын мастерай норматив дүүргэнхэй. Гэбэшье саашадаа тулалдаан жэгдэржэ, имагтал хоёрдохи раундын hүүл багта алдуу гаргаhанайнгаа түлөө тэрэ уридшалан hануулга абаад, байдалаа муудхаажархёо. Иигэжэ РСФСР-эй чемпионадта мүнгэн медаляар шагнагдаhан, бүхэсоюзна Универсиадын түгэсхэлэй наадануудта хоёрдохи hуури эзэлhэн Ю. Мангатаев шүүжэ гараба.

57 килограмм. Буряадай хүдөө ажахын институт дүүргээд, Загарайн районой ажахынуудай нэгэндэ инженер-механигаар хүдэлдэг спортын мастер Данзан Цыренов (ЛВРЗ-гэй спортклуб) хэды сүлөө тухагүйшье hаа, hорилго бэлэдхэлээ hуларуулаагүй байhанаа түрүүшын үдэрнүүдтэ харуулаа hэн. «Теэд түгэсхэлэй нааданда яалдагша ааб? Монголой спортын мастер Намжилын Баярсайхан шандааhа шангатай, халтад hэримжэеэ алдабал, хүндүүлхэй газарыень оложо, оборгототор сохижо унагаахадаал болохо хүн гээшэ», — гэхэ мэтэ хөөрэлдөөнүүд соностоно. Үнэхөөрөөшье, энэ уулзалга шанга тэмсэлдэ үнгэржэ, боксдо дуратайшуулай сэдьхэлыень ехээр доhолгоо. Гурбадахи раундда хоюулаа эсэжэ, хамгаалалтаяа hуларуулhан байна. Эгээл эндэ Цыренов хэдэн онобшотой .шанга сохилто хэжэ, нөдондо жэлэйнгээ амжалтыз дабтаба.

Хүнгэн шэгнүүртэ түгэсхэлэй уулзалгада Буряадай багшанарай институдай студент Баясхалан Эрдынеев Улаан-Баатарай ГПТУ-гай hурагша Содномдаржаагийн Алтансух хабаяа туршаhан байгаа. hаял хада 17-той боложо ябаhан Алтансух энэ жэлдэ эдиршүүлэй дундаhаа МНР-эй чемпион болонхой. Монголой залуушуулай суглуулагдамал командын гэшүүн ехэ ерээдүйтэй байhанаа харуулба. Тэрэ яhала hайн арга дүрэтэй, шэртэhэн шанга нюдаргатай хүбүүн юм. Бүхы хүсэ шадалаа зангидан, дүршэл шадабаряа элсүүлжэ, манай боксер Б. Эрдынеев 3:2 тоотойгоор илажа гараа. Тиигэжэ тэрэ «Байгал» журналай шанда түрүүшынхеэ хүртэбэ.

Зүүн Сибириин технологическа институт дүүргээд, республикын Дотоодын хэрэгүүдэй министерстэдэ хүдэлжэ байhан спортын мастер Бадма Батуевые халажа абаха бэлигтэй бэрхэ боксернууд нэгэдэхи дундуурша шэгнүүртэ ургажа байгаашье hаа, мүноэ дээрээ тэрээнтэй ана-мана тулалдажа үшөөл биранагүй гэжэ тэмдэглэлтэй. Энэ үдэр спортын мастерта кандидат Валерий Дробот бүхы арга хабаяа гаргабашье, юушье хэжэ шадангүй, шүүгдэхэ баатай болоо. Тиигэжэ Б. Батуев манай заншалта бүхэсоюзна мүрысөөндэ табадахяа илажа гараба бшуу! Энэмнай спортын ёhотой баатаршалга гээшэ.

Удаадахи шэгнүүртэ хүлеэгдээгүй ушар болоо. Технологическа институдай студент нэгэдэхи разрядтай Леонид Сониев болгоомжотой наринаар, hэримжэтэй хёрхоор наадажа, Черногорскын түлөөлэгшэ Владимир Чучковые очкогоор диилээд, түрүү hуури эзэлбэ. Энэнь тэрэнэй түрүүшын ехэ амжалта мүн.

Буряадай хүдөө ажахын институдай студент, спортын мастерта кандидат Анатолий Соктоев илалта түйлаха ехэ хүсэл эрмэлзэлтэй байhанаа харуулаа. Г. Макаренко (Сахалин), В. Николаев (Улаан-Үдэ), В. Фролович (Шэтэ) гэгшэдые удаа дараалан шүүжэ, чемпион болобо. hүүлшын үдэр хүндэ нюдаргатай В. Фроловичтой уулзабашье, А. Соктоев тактическа зүб шиидхэбэри абажа, нүгөөдынгөө шанга сохилтоhоо буhалгаалан наадажа, эдэбхитэйгээр добтолон илалта түйлаhан байха юм.

Саашанхи хоёр шэгнүүртэ Улаан-Үдын ЛВРЗ-гэй спортклубай тренер Виктор Агафоновой hурган хүмүүжүүлдэг боксернууд Н. Васильев — И. Тетеревые (Красноярск), В. Никитин В. Ивановые (Красноярск) шүүгээ. Энэнь манай республикын эдэбхитэй тренернүүдэй нэгэн В. Агафоновой амжалтатай hайнаар хүдэлжэ байhые элирхэйлэн гэршэлнэ. Тэрэнэй гурбан hурагшад хоёр хүн гурбадахи hуури эзэлhэн байна.

Нэгэдэхи хүндэ шэгнүүртэ А. Грабовский (Красноярск), О. Ивкиниие (Боржо) диилэбэ.

Ю. Мангатаев мүрысөөнэй эрхим бэрхэ боксер гэжэ тоологдоо. Намжилын Баярсайхан илалта түйлаха ехэ хүсэл эрмэлзэлтэй байhанайнгаа түлөө тусхай шанда хүртэбэ. Гоё hайхан арга дүрэтэй байhанайнгаа түлөө Б. Дариев манай газетын редакциин тогтооhон шанда хүртэhэн байна. О. Дэмбэрэл, Д. Цыренов, С. Алтансух, Б. Батуев гэгшэд ниитын эмхинүүдэй тогтооhон тусхай шагналнуудаар шагнагдаа.

— Мүрысөөн hайнаар эмхидхэгдээ. Физкультура ба спортын талаар СССР-эй Гүрэнэй комитедэй шиидхэбэреэр манай заншалта наадан ерэхэ жэлhээ мастерай нормо дүүргэлгэтэй залуушуулай бүхэсоюзна мүрысөөн болгогдохо юм. Түгэсхэлэй нааданда хабаадагшадта киимэ үндэр нэрэ зэргэ олгогдохо байна, — гэжэ Буряадай АССР-эй суглуулагдамал командын ахалагша тренер, спортын габьяата мастер, уласхоорондын категориин судья В. И. Баранников хөөрэнэ.

Б-М. ЖИГЖИТОВ.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: «Байгал-86» гэжэ бүхэсоюзна мүрысөөндэ илагшад О. Дэмбэрэл, Ж. Энхтүүр, Ю. Мангатаев, Д. Цыренов, Б .Эрдынеев, Б. Батуев, Л. Сониев, А. Соктоев, Н. Васильев, В. Никитин, А. Грабовский.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

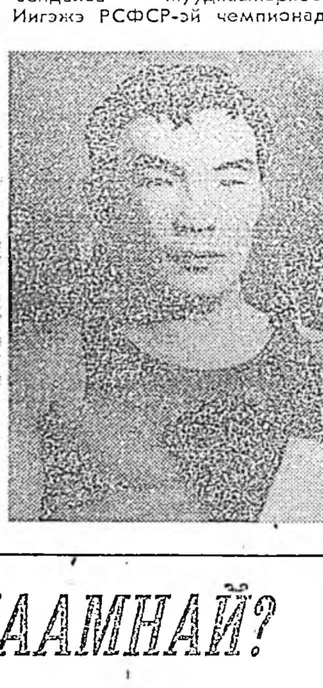

ХҮН ба байгаали

ОЙ МОДОНОЙ ЭДИР ХАНИНАР

ОЙДО ОЙЛГОЖО hУРА[…]
ТАЙГАДА ТААЖА hУР[…]
(оньhон […])

Зэдын райондо арбан табан жэлэй саада тээ байгуулагдаhан hургуулиин лестничествэнүүд, арбан нэгэн «ногоон», табан «сэнхир» патрульнууд амжалтатайгаар, аша туhатайгаар ажалаа ябуулна. Дүшэн табан гэшүүдhээ бүридэнхэй Петропавловкын дунда hургуулиин лестничествые биологиин багша Зоя Ринчиновна Цыденова хүтэлбэрилдэг. Ойн хүдэлмэрилэгшэ тэрэнэй туhалагша, комсорг, техник-лесоводууд — хамтадаа арбан hурагшад лестничествын совет байгуулжа, Зэдын районой ой модоной ажахытай нягта харилсаа холбоо тогтонижууланхай. Аха хүнүүдэй даабаряар, ойн эдир нүхэд хэдэн арбаад гектар газарта модо тариба, нарhанай борбоосгой, hархяаг, эм домдо ородог ургамалнуудые олоор суглуулба. Үбэлэй сагта шубуудай хооллохо эдеэ бэлдэн, олон онгосо-кормушкануудые модондо үлгэбэ. Зэдын ой модоной ажахын директор Т. А. Пашинская, хүдэлмэрилэгшэд М. И. Якимов, Л. В. Сычева, ойн харуулшан Т. Ф. Зайцев гэгшэд үхибүүдтэ хододоо заабарилжа, тэдэнээ hургажа байдаг. «Тамхи татагшад ойдо сүйд хэнэ», «Модо багатайhаа ган гасуур эхилдэг», «Таанар мэдэнэ гүт?» гэхэ мэтэ темэтэй лекцинүүдые уншажа, агит-хуудаhануудые гаргана, ой соогуур шалгалта эмхидхэнэ. Петропавловкын дунда hургуулиин «ногоон» патруль эдэбхитэйгээр хүдэлнэ. Эндэ Дашиева Туяна, Цыренова Оюна, Серых Роман гэгшэдые магтамаар. «Алтан намар», «Шубуудай үдэр», «Ой модоной үдэр» гэhэн hайндэрнүүд Петропавловкын дунда hургуулида заншалта болонхой.

Үшөөтэйн дунда hургуулиин «ногоон» патруль тухай тусгаар хөөрэхэ дуран хүрэнэ. Юундэб гэхэдэ, эндэхи hурагшад түрэл нютагаа ногооруулха, сэсэрлиг ургуулха, дүтын ой модо[…] гаалха хэрэгүүдтэ ехэ оро[…]го гаргадаг. Эдэнэр түй[…] аюул hэргылхэ темэ[…] гайхидайнгаа дунда лек[…] шана, хухарhан, шага[…] додой орондо шэнэ мо[…]рина, ойн модо хамгаал[…] дэлмэрилэгшэдтэй хамт[…] гоон ургамалай аймаг сое[…] галта хэлсэнэ. Раднае[…] рима, Содбоев Саян, […] нов Арсалан, Гармаева […] ажаглалтын дэбтэр со[…] шонхорой аяг.зангыень, […] доной байдалые тэмд[…] ханын газетэ ба «Ногоо[…] руль» хүдэлжэ байна[…] агит-хуудаhа үе-үе боло[…] гаргажа байдаг.

«Сэнхир» патруль ту[…] лэхэ болоо hаа, Зэлтэры[…] май жэлэй hургуулиин […] нарыа дурдамаар. Хор[…] рагшад «Сэнхир» патру[…] болгожо, Зэдэ голой эр[…] дые ариг сэбэр байлга[…] лой баялигые браконье[…] hаа хамгаалдаг, нютаг[…] урrahан ой модые анха[…] роо абанхай. Хилэ сах[…] шье үхибүүдэй туhа […] ушар али олон үзэгдэ[…] үхибүүд уhанай ургамал[…] загаhадые hайн мэдэх[…] бухаа», «Жалга — дайса[…] лаг» гэхэ мэтэ нэрэтэй […] ябуулна. Зэлтэрын «С[…] патруль шубуудые хоол[…] газарай хонхор-ёнхор[…] на, арюухан булагай […] зүргэ сэбэрлэнэ.

Ой модоной «урга[…] жэлэй болзорой, уна[…] шанга hалхинай» гэжэ […] хойшо мэдэдэг эд[…] бэрхэ үхибүүд мэргэжэ[…] хэ сагай ерэхэдэ, ой мо[…] ажахыда хүдэлхэеэ, […] hаа ,лесотехникум ба ой[…] ной институдта hурахаа[…] хонь лабтай.

М. БУЛД[…]
Республикын […]
натуралистнуудай ст[…]
метод[…]

ЭКРАН ДЭЭРЭ — ВЕНЕСУЭЛЫН ФИЛЬМ[…]

Советскэ Союзда түрүүшынхеэ үнгэргэгдэхэ Венесуэлын фильмүүдэй долоон хоногой үедэ совет харагшад тус ороной мүнөөнэй киногой түйлалтануудтай танилсаха байна. hаяхан «Зарядье» кинотеатрта «Скажи, чтобы меня не убивали» гэhэн кинолентээр харалга нээгдээ. Засагаархидай харата аашаhаа хохидоhон үгытэй таряашанай хуби заяан тухай тэрэ домоглон хөөрэнэ.

Социальна асуудалнуудые, юрын арадай ажабайдалые анхардаг байhаниинь Венесуэлын залуу кинематографой онсо шалгарhан шэнжэ мүн. […] жэлэй харалгада харуу[…] «Краб», «Маленькая мест[…] ловушке», «Домой», «Р[…]до Солар» гэhэн фи[…] энээн тухай гэршэлнэ.

— Мүнөөнэй Венесуэл[…]лон тэрэнэй жиирэй ажал[…] ажабайдал, ороной түү[…] мүнөөдэрэй байдал тухай […] экранай туhаламжаар с[…] нүүдтэ хөөрэхэ хүсэлтэй […] гэжэ «Ростик интер[…] компаниин президент Р.[…]ский—Танаевский хэлэн[…]

(ТАС[…])

АЛИН БЭ ХАЛААМНАЙ?

Эрэшүүлэй болон эхэнэрнүүдэй дунда шатараар республикын түрүү hуури эзэлхын түлөө мүрысөөн Буряад орондо эртэ урдын энэ наадые хүгжөөхэ талаар жэлэй дүнгүүдые соггсолхоhоо гадна, манай бэрхэ шатаршадые халажа абаха эдир хүбүүд, басагадай хэр зэргэ урган гаража байлгын харалга болобо.

Эрэшүүлэй дунда шатараар республикын түрүү hуури эзэлхын түлөө 53-дахи мүрысөөнэй урда тээ районуудай, хото городуудай мүрысөөнүүд, хахад финалай нааданууд үнгэргэгдэhэн, манай бэлигтэй бэрхэ шатаршад бүхэсоюзна, зонын нааданuудта, hурагшадай фестивальнуудта хабаадаhан байгаа. Юрэнхы дээрэнь абажа харахада, манай хэдэн шатаршад, тусхайлбал, В. Назимов, В. Мункоев, Ж. Шандибаев, А. Шагжиев, В. Плеханов болон бусад бүхэсоюзна ба бүхэроссин мүрысөөнүүдтэ хабаадахадаа, амжалта түйлажа, спортын мастерта кандидадай норматив дүүргэhэн байна.

Загарайн, Хэжэнгын болон бусад районуудта шатарай клубууд эмхидхэн байгуулагдажа, эртэ урдын энэ наадые хүгжөөхэ талаар яhала ехэ хүдэлмэри ябуулагдана. Жэшээнь, Хэжэнгын шатаршад Алма-Атада үнгэргэгдэhэн бүхэсоюзна фестивальда, харин загарайнхид Одессэ хотодо П. А. Гризогой дурасхаалда зорюулагдаhан мүрысөөндэ хабаадаба.

РСФСР-эй Гэгээрэлэй министерствын Якутск хотодо үнгэргэгдэhэн зонын нааданда. Буряадай АССР-эй эдир шатаршад хабаадахадаа, хоёрдохи hуури эзэлээ hэн. Дүрбэн хүбүүд ,басагаднай түгэсхэлэй мүрысөөндэ гараhан байгаа. Республикымнай ниислэл хотодо үнгэргэгдэhэн «Байгалай толон» гэжэ фестивальда эдир шатаршадаймнай команда илалта түйлаба.

Тиигэбэшье Буряад ороной үнинэй бэрхэ шатаршадые халажа абаха эдиршүүлэй үшөөл хангалтагүйгөөр hурган хүмүүжүүлэгдэжэ байhые республикын түрүү hуури эзэлхын түлөө шэлэн абалгын нааданууд харуулhан байна. Эндэ спортын мастерта кандидадууд В. Данилов, М. Леонов гэгшэд Буряадай АССР-эй чемпионадта хабаадаха эрхэдэ хүртэжэ шадабагүй. Республикын түрүү hуури эзэлхын түлөө түгэсхэлэй мүрысөөн энэ асуудалда бүришье тодорхой харюу үгөө.

Манай бэрхэ шатаршадые дэмжэжэ абаха эдир халаанай тон хомор байhые мүрысөөн харуулба. Тусхайлбал, республикын чемпионадта хабаадаhан эрэшүүлэй дундуур наhан 40 жэлhээ дээшэ болоно. Залуушуулай дундаhаа Буряадай багшанарай институдай 1-дэхи курсын студент Тимур Иванов яhала hайн мэргэжэл шадабаритай байhанаа гэршэлээ. Зарим шатаршаднай удаан саг соо залуушуулай тоодо ороно. Жэшээнь, энэ талаар П. Кликуновые дурдалтай. Гэбэшье тэрэ гушаяа шахажа ябана. Республикын чемпион болоhон И. Брылев гуша гаранхай. Хоёрдохи шанда хүртэhэн И. Елсуков, дүрбэдэхи hуури эзэлhэн В. Назимов таби гараhан хүнүүд лэ.

Шатаршадаймнай hорилго бэлэдхэлэй хангалтагүй байhые түгэсхэлэй нааданууд харуулба. Олохон хүнүүд табан час соо эсэнгүй, жэгдэ hайнаар наадажа биранагүй. Партиин түгэсхэлдэ юрын алдуу гаргажа, хүндэ хүшэр байдалда орошодог байба. Эдэ бүгэдэ манай шатаршадай hорилго бэлэдхэлэй муу байhые элирхэйлнэ.

Үшөө тиихэдэ хойшолуулагдаhан партияа hайнаар шэнжэлэн хаража шададаггүй байhаниинь элирүүлэгдээ. Жэшээнь, Б .Митыповтэй уулзаhан Т. Иванов шүүхээр байдалда партияа хойшолуулhан аад, hэргээжэ наадахадаа, зүб ябадал оложо шадангүй, тэнсэхэ ушартай болоhон байна. Олохон шатаршад, илангаяа залуушуул партиин түгэсхэлые муугаар наадана. Энэ юунhээ болоноб гэхэдэ, манай эдир шатаршадай ехэ ехэ мүрысөөнүүдтэ хабаададаггүй байhанhаа эхитэй бшуу. Буряад ороной эдиршүүлэй суглуулагдамал командын гэшүүд В. Дашинимаев, В Ходоев, И. Тулохонов болон бусадай мэргэжэл шадабари Россин эрхим бэрхэ эдир шатаршадhаа hураггүй hула, муу hорилго бэлэдхэлтэй байна. Тиихэдэ эдир хүбүүд, басагаднай шатарай теори муугаар мэдэнэ.

Шэлэн абалгын нааданuудта урагшагүйдэhэн бэлигтэй бэрхэ залуу шатаршад П. Захаровые, Э. Халудоровые түгэсхэлэй мүрысөөндэ хабаадуулбал, таарамжатай байгаа ха гэжэ hанагдана.

Республикын хүдөө нютагуудай, хото городуудай соёлой-спортын комплекснууд шатар наада хүгжөөлгэдэ шухала үүргэ дүүргэхэ ёhотой. Хүүгэдэй спортын hургуулинуудай дэргэдэ шатаршадай мэргэжэл дээшэлүүлхэ бүлэгүүдые эмхидхэхэ хэрэгтэй.

Улаан-Үдэ хотодо шатарай клубай үгы байhан ушар эртэ урдын энэ наадые хүгжөөлгэдэ ехэ бэрхэшээл түбэгүүдые ушаруулна. Арадай депутадуудай городской Соведэй гүйсэдхэхэ комитет энэ асуудалые шиидхэлгэдэ хайша хэрэгээр хандана.

Манай республикада шатар, шатарай час болон бусад зүйлнүүдые худалдалгые hайнаар эмхидхэхэ тухай оло дахин бэшэгдэhэншье байха. Худалдаа наймаанай эмхинүүд Ригэ хотын худалдаа наймаанай эмхинүүдтэй холбоо барисаа тогтоожо, сураhзата болонуудтай шатарай тусхай томо хюлгэнүүдые худалдажа абаха зэргэтэй.

Хүүгэдэй спортын hургуулинуудые тренернүүдээр, мэргэжэлтэдээр хангахын тула Буряадай багшанарай болон Зүүн Сибириин соёлой институдууд ехэ туhа хүргэхэ ёhотой. Ушарынь юуб гэхэдэ, багшанарай институдай дэргэдэ шатарай отделениие, соёлой институдай соёл-гэгээрэлэй хүдэлмэриин факультедэй дэргэдэ факультативуудые нээхэ тухай республикын Министрнүүдэй Соведэй тогтоол дүрбэн жэлэй урда тээ абтаhан аад, мүнөө хүрэтэр бэелүүлэгдээгүй байhаар.

Эдэ бүхы асуудалнуудые шиидхэнгүй, манай бэлигтэй бэрхэ шатаршадые дэмжэжэ абаха эдир халаание hурган хүмүүжүүлжэ шадахагүй байнабди.

Л. ГАРМАЕВА,
Буряадай АССР-эй 10 дахин чемпионка, ВСТИ-гэй доцент.

Волейбол

ТУСХАЙ ШАНГУУД

Комсомолой городской комитедэй шанда хүртэхын түлөө республикын спортын бүлгэмүүд болон клубуудай эрэшүүлэй ба эхэнэрнүүдэй командануудай дунда волейболоор түрүү hуури эзэлэлгын заншалта мүрысөөн hаяхан Закаменск хотодо дүүрэбэ. Багшанарай болон технологическа институдуудай спортын клубуудай, кооперативна техникумэй болон Улаан-Үдэ хотын хүүгэдэй спортын hургуулиин команданууд мүрысөөндэ хабаадаhан байгаа. Онохойн модоной комбинадай, Байгал-Амарай түмэр замай Буряадай участогай команданууд мүн лэ хабаяа туршаба.

Закаменск хотын хүүгэдэй спортын hургуулиин волейболист басагад hайнаар наадажа, түгэсхэлэй мүрысөөндэ багшанарай институдай студентнэрые 3:1 тоотойгоор шүүгээ. Закаменск хотын команда гурбадахи hууринда гараба. Тэдэнэр технологическа институдай спортклубай командые 3:0 тоотойгоор илаhан байха юм.

Эрэшүүлэй дунда hонирхолтой, шанга тэмсэл болобо. Байгал-Амарай түмэр замай суглуулагдамал команда онсо шалгараа. Закаменскын «Труд» бүлгэмэй түлөөлэгшэд мүнгэн медаляар шагнагдаhан байна. Багшанарай институдай студентнэр Онохой hууринай командые 3:1 тоотойгоор илажа, шангай hуури эзэлбэ.

Закаменск хотын 10-дахи классай hурагша Анжела Гармаева эхэнэрнүүдэй дундаhаа эрхим бэрхэ наадагша гэжэ тоологдоо. Багшанарай институдай физическэ хүмүүжүүлгын факультедэй студентка Маргарита Вишневская добтолгодо эрхим бэрхээр наадаhанайнгаа түлөө тусхай шанда хүртэбэ. Тус институдай студент Виталий Лыгденов эрэшүүлэй дундаhаа эгээл hайн hорилго бэлэдхэлтэй байhанаа харуулаа.

* * *

Волейболоор «Спартак» бүлгэмэй областной соведэй түрүү hуури эзэлхын түлөө мүрысөөн боложо, эхэнэрнүүдэй 16, эрэшүүлэй 12 команда хабаадаhан байна. Эхэнэрнүүд сооhоо медицинскэ училищиин команда эрхимлэбэ. Хэлхеэ холбооной электротехникумэй, багшанарай 1-дэхи училищиин hурагшад шангай hууринуудта гараhан байха юм.

Эрэшүүлэй команданууд сооhоо электротехникумэй багшанар илалта түйлажа, «Спартак» бүлгэмэй областной соведэй чемпионууд болобо. Медицинскэ училищиин ба шэхэ хатуутай хүнүүдэй бүхэроссин бүлгэмэй команданууд удаадахи hууринуудые эзэлээ.

С. АФАНАСЬЕВ.

Теннис

КУБОГТА ХҮРТЭБЭ

Энэ жэлдэ республикын чемпионууд болон «Труд» бүлгэмэй теннисистнүүд «Буревестник» бүлгэмэй командые 5:3 тоотойгоор илажа, Буряадай АССР-эй столой теннисэй федерациин кубогта түрүүшынхеэ хүртэбэ. Саашадаа кубогта хүртэхын түлөө мүрысөөе жэл бүри үнгэргэхэ гэжэ шиидхэгдээ. Зунай хаhа сагай дүүрэжэ байхада республикын чемпионой болон кубогта хүртэгшын хоорондо энэ мүрысөөн үнгэргэгдэхэ зэргэтэй.

Спортын мастерта кандидадууд Виктор Бунаев, Андрей Федотов, Владимир Песков гэгшэд илагшадай командын нэрэ хүндые хамгаалhан байна.

Ю. ВЛАСОВ.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаhанда. «КПСС-эй XXVII съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын түлөө» — материалнуудай суглуулбари. «Загарай: барилгын генеральна түсэбэй ёhоор» — Ю. Будаевай тэмдэглэл. «Хамтын найдал» — А. Белоусовагай репортаж. Хабарай тарилгые угтуулан. «Ажахын тоосоогоор» — К. Шопхоевой статья. «Зун үбэлhөө эхилдэг» — А. Субботиной статья.

Хоёрдохи хуудаhанда. Партийна ажабайдал: эхин организациин хэрэгүүд» — суглуулбари. Үзэл сурталай хүдэлмэри. «Хүлеэгдэhэн уулзалганууд» — А. Гармаевай статья.

Гурбадахи хуудаhанда. hургуулиин реформые бэелүүлнэбди. «Гэр бүлын эзэние хүмүүжүүлхэ» — Н. Бадиевай статья. Хилын саанаhаа.

Дүрбэдэхи хуудаhанда. Нютаг нютагай hонин. Спортын hонин.

САГАЙ УЛАРИЛ

МҮНӨӨДЭР республика доторнай сэлмэжэ, бүрхэжэ байха. Баруун-урда, урда районуудта саhан орохогүй. Бусад нютагуудта багаханаар саhан орохо, бордоhолхо. Баруун-хойноhоо секундын 9—14 метр хүсэтэйгөөр hалхилха. Байгалай урда эрьеэр 11, хойто, баруун-урда районуудта 30—35, бусад нютагуудта 23—28 градус хүйтэн байха.

УЛААН-ҮДЭДЭ үүлэтэйшэг байха, саhан орохогүй. Баруун-хойноhоо секундын 9—14 метр хүсэтэйгөөр hалхилха. 24—26 градус хүйтэн болохо.

Сэнхир экр[…]

НЭГЭДЭХИ ПРОГРА[…]
Москва. 9.00 — Врем[…]
— «Станционный смотр[…]
— уран hайханай фильм[…]
— Камерна хоор дуул[…]
— «Приключения принц[…]ризеля» — 1-дэхи се[…]
— Шэнэ hонин. (12.20 […]
16.00 — Шэнэ hонин. […]
Баримтата фильмүүд […]
Ахалагша классайхидта үр[…]
хёолой викторина. 18.20 […]церт.
18.45 — «Эрдэм ухаан […] байдал». СССР-эй АН-[…]зидент Г. И. Марчук […]ха. **Улаан-Үдэ.** 19.15 — […]
— мэдээсэлэй програм[…]сква. 19.45 — «Мүнөөд[…]би дэлхэй дээрэ». 20.0[…]лябинскын хэмжүүрэй […]нуудай заводто, продук[…]рэндэ тушаан абалгын […] хэлгын дүй дүршэл. […]
Эстон хүгжэмэй концер[…]
— «Баримтата фильм. […]но в Америке». 1-дэхи […]
22.00 — Время. 22.35 — […]тата фильм. 23.35 — […]ба залуушуул». 00.15 […]
нөөдэр — түби дэлхэй […]

ХОЁРДОХИ ПРОГРА[…]
Москва. 9.00 — Углее[…]настика. 9.15 — Ба[…] фильм. 9.35, 10.35 — […]ведени. 10-дахи клас[…]
14.10 — Немец хэлэн[…]
СПТУ-гай hурагшадта[…]номи. 11.35, 12.40 — А[…]хов. «Хамелеон». 12.0[…]зи. О. Берггольц 13.05 […]ника 6-дахи класс. 19.1[…]най саад». Улаан-Үдэ […]
«Манай айлшад». 20.1[…]носхолнууд. 20.20 — «З[…]лес» нэгэдэлэй предпри[…]дай хүдэлмэреэ яажа […]хэн хубилгажа байhан […]
20.50 — Мультфильм. […]
21.00 — «Амгалан но[…]багашуул». 21.15 — «[…]
Л. Кондырев. 21.50 — Б[…]та фильм. 22.00 — Врем[…]
— «Приключения принц[…]ризеля» — 3 серитэй ур[…]ханай фильм. 3-дахи се[…]

[Газетымнай удаадахи […] декабрин 26-да гара[…]

Редактор
Р. Б. ГАРМАЕВ

«СПОРТЛОТОНУУДАЙ» ТИРАЖ

«45-hаа 6-ень тааха» ба «36-hаа 5-ень тааха» «Спортлотонуудай» 1986 оной декабрин 21-дэ үнгэргэгдэhэн 51-дэхи тираж.

«45-hаа 6-ень тааха». 7 — классическа барилдаан, 8 — велоспорт-трек, 18 — хүнгэн атлетикэ, 25 — шаргын спорт, 27 — hур харбалга, 29 — стендовэ буудалга.

«36-hаа 5-ень тааха». 3 — бобслей, 10 — уhан дээрэ бүмбэгөөр наадалга, 17 — конькигаар урилдалгын спорт, 18 — хүнгэн атлетикэ, 34 — ногоон дээрэ наадагдадаг хоккей.

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД:
индекс 670000

УЛАН-УДЭ, ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23, редактор — 2-50-96, приемная — 2-54-54, зам. редактора — 2-68-08, зам. редактора — 2-62-62, отв. секретарь — 2-50-52, секретариат — 2-66-76; отделы: партийной жизни — 2-60-91, пропаганды — 2-56-23, промышленности и строительства — 2-61-35, сельского хозяйства — 2-63-86, — 2-64-36, советского строительства и быта — 2-69-58, культуры и школ — 2-60-21, 2-57-63, информации — 2-34-05, переводов — 2-54-93, писем и селькоров — 2-67-81, корректорская — 2-33-61, выпускающие — 2-35-95, Собственные корреспонденты: п. Баргузин — 91-1-44, г. Закаменск — 34-33, п. Кырен — 91-7-18, Северобайкальск — 35-73 п. Хоринск — 55-6-99.

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств, полиграфии и книжной торговли. г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 35. Н-03761, Заказ № 295. Индекс 04609